

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARAKLI (SAKARYA) YÖRESİNİN GELENEKSEL
HALK İLACI OLARAK KULLANILAN BİTKİLERİ**

GÖZDE KIYICI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. GİZEM BULUT

2021-İSTANBUL

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARAKLI (SAKARYA) YÖRESİNİN GELENEKSEL
HALK İLACI OLARAK KULLANILAN BİTKİLERİ**

GÖZDE KIYICI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. GİZEM BULUT

2021-İSTANBUL

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmemiş bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Gözde Kıyıcı

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca başta gösterdiği özen ve verdiği destek ile her daim bilgi ve tecrübesini paylaşan danışman hocam sayın Doç. Dr. Gizem Bulut'a teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan ve beni destekleyen annem Nurten, babam Yılmaz ve hayatım boyunca örnek aldığım abim Gökhan Kıyıcı'ya şükranlarımı sunarım.

Araştırma yöresindeki çalışmalarım esnasında yardımcı olan ablam Cevher Şebnem Ersoy'a ve ayrıca bilgilerini benimle paylaşan Taraklı halkına teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ve SİMGELER	vi
ŞEKİL, RESİM ve TABLOLARIN LİSTESİ	vii
1. ÖZET	1
2. SUMMARY	2
3. GİRİŞ ve AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER	5
5. GEREÇ ve YÖNTEM	13
5.1. Araştırma Yöresinde Yapılan Çalışmalar	13
5.2. Herbarium Çalışmaları	14
5.3. Bulguların Değerlendirilmesi	15
6. BULGULAR	19
PTERIDOPHYTA	20
EQUISETACEAE	20
6.1. <i>Equisetum arvense</i>	20
6.2. <i>Equisetum telmateia</i>	22
SPERMATOPHYTA	24
GYMNOSPERMAE	24
CUPRESSACEAE	24
6.3. <i>Juniperus excelsa</i> subsp. <i>excelsa</i>	24
6.4. <i>Juniperus oxycedrus</i> subsp. <i>oxycedrus</i>	26
PINACEAE	28
6.5. <i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i>	28
ANGIOSPERMAE	30
CISTACEAE	30
6.6. <i>Cistus creticus</i>	30
COMPOSITAE	31
6.7. <i>Achillea</i> sp.	31
6.8. <i>Anthemis austriaca</i>	32
6.9. <i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>tinctoria</i>	34
6.10. <i>Calendula officinalis</i>	36
6.11. <i>Cynara scolymus</i>	37

6.12. <i>Onopordum</i> sp.	38
6.13. <i>Taraxacum</i> sp.	39
6.14. <i>Tussilago farfara</i>	40
CRUCIFERAE	41
6.15. <i>Capsella bursa-pastoris</i>	41
CUCURBITACEAE	42
6.16. <i>Momordica charantia</i>	42
EUPHORBIACEAE	43
6.17. <i>Euphorbia</i> sp.	43
GRAMINEAE	44
6.18. <i>Cynodon dactylon</i>	44
6.19. <i>Triticum aestivum</i>	46
6.20. <i>Zea mays</i> subsp. <i>mays</i>	48
GUTTIFERAE.....	49
6.21. <i>Hypericum perforatum</i>	49
JUGLANDACEAE	51
6.22. <i>Juglans regia</i>	51
LABIATAE	52
6.23. <i>Melissa officinalis</i> subsp. <i>officinalis</i>	52
6.24. <i>Thymbra spicata</i> var. <i>spicata</i>	54
LAURACEAE	56
6.25. <i>Laurus nobilis</i>	56
LILIACEAE	57
6.26. <i>Ruscus aculeatus</i>	57
LORANTHACEAE	58
6.27. <i>Viscum album</i> subsp. <i>album</i>	58
MALVACEAE	59
6.28. <i>Alcea rosea</i>	59
6.29. <i>Hibiscus esculentus</i>	60
6.30. <i>Malva sylvestris</i>	61
MORACEAE.....	63
6.31. <i>Ficus carica</i> subsp. <i>carica</i>	63
6.32. <i>Morus alba</i>	64
OLEACEAE	65

6.33. <i>Olea europaea</i> var. <i>europaea</i>	65
PAPAVERACEAE	66
6.34. <i>Chelidonium majus</i>	66
6.35. <i>Fumaria officinalis</i>	67
6.36. <i>Papaver rhoeas</i>	68
PLANTAGINACEAE	69
6.37. <i>Plantago lanceolata</i>	69
PLATANACEAE	70
6.38. <i>Platanus orientalis</i>	70
POLYGONACEAE	71
6.39. <i>Polygonum cognatum</i>	71
6.40. <i>Rumex crispus</i>	72
RANUNCULACEAE	73
6.41. <i>Helleborus orientalis</i>	73
ROSACEAE	74
6.42. <i>Amygdalus communis</i>	74
6.43. <i>Cerasus avium</i>	75
6.44. <i>Cerasus vulgaris</i>	76
6.45. <i>Crataegus tanacetifolia</i>	77
6.46. <i>Cydonia oblonga</i>	78
6.47. <i>Laurocerasus officinalis</i>	79
6.48. <i>Malus sylvestris</i> subsp. <i>mitis</i>	81
6.49. <i>Prunus spinosa</i> subsp. <i>dasyphylla</i>	82
6.50. <i>Rosa sempervirens</i>	84
6.51. <i>Rubus sanctus</i>	85
RUBIACEAE	86
6.52. <i>Galium</i> sp.	86
SAPINDACEAE	87
6.53. <i>Aesculus hippocastanum</i>	87
TILIACEAE	88
6.54. <i>Tilia argentea</i>	88
UMBELLIFERAE	89
6.55. <i>Foeniculum vulgare</i>	89
URTICACEAE	90

6.56. <i>Urtica dioica</i>	90
VITACEAE	91
6.57. <i>Vitis vinifera</i>	91
7. TARTIŞMA ve SONUÇ	92
8. EKLER	99
9. KAYNAKLAR	101
10. ÖZGEÇMİŞ	104

KISALTMALAR ve SİMGELER

Fl. of Tur.: Flora of Turkey and the East Aegean Islands

MARE: Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu

R.: Resim

sp.: Tür

subsp.: Alttür

var.: Varyete

.*: Taraklı yöresinde yetiştirilen bitkileri belirtir.

ŒEKİL, RESİM ve TABLOLARIN LİSTESİ

Œekillerin Listesi

Œekil 1. Sakarya İli Haritası

Œekil 2. Taraklı İlçe Haritası

Resimlerin Listesi

Resim 1. Taraklı İlçe Merkezi

Resim 2. Göynük Çayı

Resim 3. Şimşir Kaşık Yapımı

Resim 4. Tarihi Çınar

Resim 5. Yöredeki Tarihi Evler ve Hisar Tepesi

Resim 6. Karagöl Yaylası

Resim 7. Karagöl Yaylası Göleti

Resim 8. Buğday Çimi

Resim 9. Uhut Tatlısı

Resim 10. Yörenin Bitki Örtüsünden Görüntüler I

Resim 11. Yörenin Bitki Örtüsünden Görüntüler II

Resim 12. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler I

Resim 13. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler II

Resim 14. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler III

Resim 15. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler IV

Resim 16. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler V

Resim 17. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler VI

Resim 18. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler VII

Resim 19. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler VIII

Resim 20. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler IX

Resim 21. Arazi Çalışmalarından Bir Görüntü

Resim 22. *Equisetum arvense*

- Resim 23. *Equisetum telmateia*
- Resim 24. *Juniperus excelsa* subsp. *excelsa*
- Resim 25. *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus*
- Resim 26. *Pinus nigra* subsp. *pallasiana*
- Resim 27. *Cistus creticus*
- Resim 28. *Anthemis austriaca*
- Resim 29. *Anthemis tinctoria* var. *tinctoria*
- Resim 30. *Calendula officinalis*
- Resim 31. *Cynara scolymus*
- Resim 32. *Tussilago farfara*
- Resim 33. *Capsella bursa-pastoris*
- Resim 34. *Momordica charantia*
- Resim 35. *Cynodon dactylon*
- Resim 36. *Triticum aestivum*
- Resim 37. *Hypericum perforatum*
- Resim 38. *Juglans regia*
- Resim 39. *Melissa officinalis* subsp. *officinalis*
- Resim 40. *Thymbra spicata* var. *spicata*
- Resim 41. *Laurus nobilis*
- Resim 42. *Ruscus aculeatus*
- Resim 43. *Viscum album* subsp. *album*
- Resim 44. *Alcea rosea*
- Resim 45. *Hibiscus esculentus*

- Resim 46. *Malva sylvestris*
- Resim 47. *Ficus carica* subsp. *carica*
- Resim 48. *Morus alba*
- Resim 49. *Olea europaea* var. *europaea*
- Resim 50. *Chelidonium majus*
- Resim 51. *Fumaria officinalis*
- Resim 52. *Papaver rhoeas*
- Resim 53. *Rumex crispus*
- Resim 54. *Helleborus orientalis*
- Resim 55. *Amygdalus communis*
- Resim 56. *Cydonia oblonga*
- Resim 57. *Cerasus vulgaris*
- Resim 58. *Laurocerasus officinalis*
- Resim 59. *Prunus spinosa*
- Resim 60. *Aesculus hippocastanum*
- Resim 61. *Tilia argentea*
- Resim 62. *Vitis vinifera*

Tabloların Listesi

Tablo 1. Familyaların Takson Sayısına Göre Dağılımı

Tablo 2. Takson Sayısına Göre Bitkilerin En Çok Kullanılan Kısımları

Tablo 3. Taraklı ilçesinde yapılan çalışma ile Sakarya ilinde yapılan diğer etnobotanik araştırmaların geleneksel halk ilacı bitkileri bakımından karşılaştırılması

Metin İçinde Yer Alan Cinsler (Alfabetik)

Cins İsimleri	Tür Sayısı	Sayfa No.	Cins İsimleri	Tür Sayısı	Sayfa No.
<i>Achillea</i>	1	31	<i>Malus</i>	1	81
<i>Aesculus</i>	1	87	<i>Malva</i>	1	61
<i>Alcea</i>	1	59	<i>Melissa</i>	1	52
<i>Amygdalus</i>	1	74	<i>Momordica</i>	1	42
<i>Anthemis</i>	2	32-34	<i>Morus</i>	1	64
<i>Calendula</i>	1	36	<i>Olea</i>	1	65
<i>Capsella</i>	1	41	<i>Onopordum</i>	1	38
<i>Cerasus</i>	2	75-76	<i>Papaver</i>	1	68
<i>Chelidonium</i>	1	66	<i>Pinus</i>	1	28
<i>Cistus</i>	1	30	<i>Plantago</i>	1	69
<i>Crataegus</i>	1	77	<i>Platanus</i>	1	70
<i>Cydonia</i>	1	78	<i>Polygonum</i>	1	71
<i>Cynara</i>	1	37	<i>Prunus</i>	1	82
<i>Cynodon</i>	1	44	<i>Rosa</i>	1	84
<i>Equisetum</i>	2	20-22	<i>Ruscus</i>	1	57
<i>Euphorbia</i>	1	43	<i>Rubus</i>	1	85
<i>Ficus</i>	1	63	<i>Rumex</i>	1	72
<i>Foeniculum</i>	1	89	<i>Taraxacum</i>	1	39
<i>Fumaria</i>	1	67	<i>Thymbra</i>	1	54
<i>Galium</i>	1	86	<i>Tilia</i>	1	88
<i>Helleborus</i>	1	73	<i>Triticum</i>	1	46
<i>Hibiscus</i>	1	60	<i>Tussilago</i>	1	40
<i>Hypericum</i>	1	49	<i>Urtica</i>	1	90
<i>Juglans</i>	1	51	<i>Viscum</i>	1	58
<i>Juniperus</i>	2	24-26	<i>Vitis</i>	1	91
<i>Laurocerasus</i>	1	79	<i>Zea</i>	1	48
<i>Laurus</i>	1	56			

1. ÖZET

Taraklı (Sakarya) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri

Öğrenci Adı: Gözde KIYICI

Danışman Adı: Doç. Dr. Gizem BULUT

Anabilim Dalı: Farmasötik Botanik

Amaç: Taraklı (Sakarya) yöresinde geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Mart 2018 - Ekim 2019 tarihleri arasında yörede toplam 15 gün süren arazi çalışmaları yapılmıştır. Bu araştırma esnasında yöredeki 22 mahallenin hepsine gidilerek halk ilacı olarak kullanılan bitkilerden örnekler toplanmıştır. Bu bitkilerin yöresel adları, tedavideki kullanılışları, yararlanılan kısımları, ilaçların hazırlanılışı, uygulanış şekilleri, dozları, uygulama süreleri hakkında bilgiler derlenmiştir. Toplanan bu bitki örnekleri Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu'nda (MARE) bulunmaktadır.

Bulgular: Yöreden toplanan 108 bitki örneğinin teşhisi sonucunda toplam 57 taksondan geleneksel halk ilacı olarak yararlanıldığı saptanmıştır. Bunlardan 38'i yabani, 19'u ise yörede yetiştirilen bitkilerdir. Bu bitkilere ait bilgiler ve bunların tedavideki yöresel kullanılışları metin içinde sunulmuştur.

Sonuç: Taraklı yöresinde kaydedilen bitkiler daha çok üst solunum yolu hastalıkları, gastrointestinal sistem hastalıkları, mide rahatsızlıkları, soğuk algınlığı ve nefes darlığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Etnobotanik, halk ilaçları, tıbbi bitkiler, Taraklı, Sakarya.

2. SUMMARY

Folk Medicinal Plants of Taraklı (Sakarya)

Student Name: Gzde KIYICI

Name of Supervisor: Do. Dr. Gizem BULUT

Department: Pharmaceutical Botany

Objective: This study was made to reveal the plants used as traditional folk medicine in Taraklı (Sakarya)

Material and Methods: The field works have been done between March 2018-October 2019 in the region and it was carried out for 15 days in total. During this research, all the neighborhoods have been visited and the specimens of the plants used as folk remedies have been collected. The information about these plants such as local names, ailments treated or therapeutic effects, plant parts used, method of preparation, method of administration, dosage, duration of treatment have been recorded. The collected plant specimens are kept in the Herbarium of the Faculty of Pharmacy, Marmara University (MARE).

Results: As a result of identification of 108 plant specimens collected from the region, it was determined that 57 taxa in total used as a traditional folk medicine. Among them 38 taxa are wild and 19 taxa are cultivated plants. The information about these plants and their local usage in treatment are presented in the text.

Conclusion: The plants recorded in Taraklı are mostly used for upper respiratory tract diseases, gastrointestinal system diseases, stomach disorders, cold and shortness of breath.

Keywords: Ethnobotany, folk medicine, medicinal plants, Taraklı, Sakarya.

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Geçmişten günümüze bakıldığında insanların yaşamları boyunca bitkilerden çeşitli amaçlarla faydalandığı görülmektedir. Bunların başında hem besin maddesi hem de birçok hastalığın tedavisinde bitkilerden yararlanıldığı görülmektedir. İnsanoğlunun bitkileri tedavi amacıyla kullanımı tarih öncesi döneme kadar dayanmaktadır. Yontma taş devrinden kalan M.Ö. 50.000 yıllarına ait arkeolojik kalıntılar, M.Ö. 3000 yıllarında Sümer, Akad ve Asur medeniyetlerinden kaldığı düşünülen ilk yazılı belge olan tabletler bulunmaktadır. Ayrıca M.Ö. 1550 yıllarında Mısır uygarlığı döneminde yazılmış olan bir papirüste halkın nane, sinameki ve haşhaş gibi bitkileri tıbbi amaçla kullandıkları görülmektedir (Doğan ve Tuzlacı, 2008; Emre ve Tuzlacı, 2003; Kaya, 2010).

Dünyada özellikle modern sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığı yerlerde geleneksel halk ilaçları ile tedavi yöntemleri önemini sürdürmektedir. Sentetik olarak üretilmiş olan ilaçların yan etkileri ve üretim maliyetleri nedeniyle bitkilerle tedavi yöntemi yeniden önem kazanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan araştırmalara göre, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun sadece bitkisel kökenli ilaçlarla tedavi olduğu saptanmıştır (Emre ve Tuzlacı, 2003).

Bitkisel kökenli ilaçlarda, bitkilerin çeşitli organları (çiçek, kök, meyve, yaprak vb.) veya bitkinin tümü ya da bitkiden ikincil olarak elde edilen bitkisel maddeler (balsam, reçine, terebentin vb.) kullanılmaktadır. Bitkilerden ilaç olarak doğrudan veya çeşitli şekillerde (infüzyon, dekoksasyon, hap, yakı) yararlanılır (Şenkardeş ve Tuzlacı, 2010; Tuzlacı, 2016).

Ülkemizdeki bitki florasını ortaya koyması açısından büyük öneme sahip bir çalışma olan "Flora of Turkey and The East Aegean Islands" göre, 174 familyaya ait 1251 cins ve 11.000'den fazla tür ve tür altı taksonu ile oldukça zengin bir floraya sahiptir (Davis, 1965-1985; Erik ve Tarıkahya, 2004; Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011; Güner ve ark., 2000). Ülkemizin kültürel açıdan ve bitki örtüsü bakımından zengin oluşu tedavide kullanılan bitkileride içine alan etnobotanik araştırmalarda önemli yer tutmaktadır. Bilimsel araştırmalar sayesinde kültürel birikimimiz yok olmadan nesilden nesile aktarılabilir ve bilimsel kurallara uygun bir şekilde

saklanabilecektir. Böylece, halktan edinilen bilgiler modern tıpta tedavi amacı ile kullanılabilir hale gelebilecektir (Kendir ve Güvenç, 2010; Tuzlacı, 2016).

Ülkemizin çeşitli yörelerinde geleneksel halk ilacı olarak yararlanılan bitkiler hakkında araştırmalar yapılmakta ve bu konuda çeşitli çalışmalar sürdürülmektedir (Alpaslan ve Tuzlacı, 2003; Arslan ve Tuzlacı, 2005; Doğan ve Tuzlacı, 2008; Emre ve Tuzlacı, 2003; Erol ve Tuzlacı, 1995; Eryaşar ve Tuzlacı, 1998; Han ve Bulut, 2012; Koyuncu ve Tokur, 2005; Sadıkoğlu ve Tuzlacı, 2003; Sağıroğlu ve ark., 2017; Şenkardeş ve Tuzlacı, 2010; Tolon ve Tuzlacı, 1996; Uzun ve ark., 2004; Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1994). Halk ilacı olarak yararlanılan bitkilerle ilgili çeşitli çalışmalar olmasına rağmen bazı yörelerde araştırmalar henüz yapılmış değildir. Farmasötik Botanik Anabilim Dalı bilimsel politikası doğrultusunda yürütülen çalışmalar kapsamında Sakarya iline bağlı Taraklı ilçesi araştırma alanı olarak seçilmiş ve yörede geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Literatür taraması sırasında Taraklı ilçesinde yapılmış bir çalışma bulunmamakla birlikte, ilçenin bağlı olduğu Sakarya ilinde ve yine bu ile bağlı Geyve ve Sapanca ilçelerinde yapılmış araştırmalara rastlanılmıştır. Bu araştırmalarda toplam 42 familyaya ait 90 taksonun çeşitli amaçlarla halk ilacı olarak tedavide kullanıldığı saptanmıştır (Koyuncu ve Tokur, 2005; Sağıroğlu ve ark., 2017; Uzun ve ark., 2004). Bu araştırma ile birlikte yörenin tanınması ve bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Çalışmanın elde edeceği bulgular sayesinde geleneksel kültüre ait bilgi kayıt altına alınarak nesilden nesile aktarılabilir ve sağlık alanında yeni çalışmalara kaynak olabileceği öngörülmüştür.

Taraklı yöresinde yapılan bu çalışmada, geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin türleri ile ilgili bilgiler, yörede yapılmış olan arazi çalışmalarında toplanılan örneklerle dayanılarak saptanmaya çalışılmış ve bunların tedavideki kullanılışları ile ilgili bilgiler derlenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

Taraklı, Marmara Bölgesi'nin doğusunda, Sakarya ilinin güneyinde yer almaktadır. İlçenin doğusunda Göynük (Bolu), batısında Geyve, güneyinde Gölpazarı (Bilecik), kuzeyinde Karapürçek ve Akyazı ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Sakarya İli Haritası

Yüzölçümü 334 km² olan Taraklı, Göynük Çayı vadisinde kurulmuş küçük bir ilçedir ve il merkezine 65 km uzaklıkta bulunur. İlçenin en geniş alanlarını yaklaşık 181 km² ile ormanlar oluşturmaktadır (<http://www.tarakli.bel.tr>, Erişim tarihi: 1 Aralık 2020).

R.1. Taraklı İlçe Merkezi

Taraklı çevresindeki dağ ve tepelerin yüksekliği genel olarak 600 ile 900 metre arasındadır. Arazinin tamamına yakını engebeldir. İlçenin en yüksek yeri 1.499 rakımlı olan Moruklu Tepesi'dir. İlçe merkezinin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 450 m'dir. Göynük Çayı, Taraklı ilçe merkezinden geçtikten sonra Geyve'den Sakarya Nehri'ne karışan bölgenin en önemli akarsuyudur (Temürlenk ve Hayır, 2011) (Resim 1-2).

R.2. Göynük Çayı

Taraklı, bulunduğu konum dolayısıyla Marmara, Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri iklimlerinin geçiş noktasında yer almaktadır. Sakarya ili ile karşılaştırıldığında karasal iklim özelliklerinin daha baskın olduğu görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değeri 10.8 °C, yıllık ortalama yağış değeri ise 630 mm'dir (Temürlenk ve Hayır, 2011).

Eski adı "Dablar" olan Taraklı'nın Hellenestik dönemde "Bytinia" adını alan bölge içinde olduğu bilinmektedir. Yavuz Sultan Selim sefere çıktığı bir zamanda Taraklı'da konaklarken vezirine yaptırdığı ve hala daha vezirinin adıyla anılan Yunuspaşa Camii, kubbelerindeki kurşunlarla ünlendiğinden Kurşunlu Camii olarak şehir merkezinde bulunmaktadır. Yine bu dönemde Osmanlı padişahlarının konakladıkları yerlere diktiği ve şu anda "Tarihi Çınar" olarak anılan çınar ağacı Taraklı'nın Yusufbey mahallesinde bulunmaktadır. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde ilçede halkın şimşir kaşık ve tarak yapması nedeniyle adının "Yenice Tarakçı" olarak anıldığı bahsedilmektedir. Bu isim zamanla halk dilinde "Taraklı" olarak değişmiştir (<http://www.tarakli.bel.tr>, Erişim tarihi: 1 Aralık 2020) (Resim 3-4).

R.3. Şimşir Kaşık Yapımı

R.4. Tarihi Çınar

Taraklı, 1926-1928 yılları arasında bucak haline geldikten sonra 1954 yılında belediye teşkilatı kurulmuş ve 1987 yılına kadar Geyve ilçesine bağlı bir kasaba olarak kalmıştır. 27 Haziran 1987 tarihinde ilçe teşkilatına dönüştürülmüştür (<https://sakarya.ktb.gov.tr>, Erişim tarihi: 1 Aralık 2020).

Sakarya ilindeki en düşük nüfusa sahip ilçe olan Taraklı'da 2019 yılında toplam 6.993 kişi yaşamaktadır (<https://www.tuik.gov.tr>, Erişim tarihi: 1 Aralık 2020). İlçenin toplam 22 mahallesi bulunmaktadır. Bu mahallelerden Hacımurat, Ulucami, Yusufbey ve Yenidoğan ilçe merkezinde bulunmaktadır.

Taraklı'nın 2015 yılında Cittaslow (sakin şehir) ünvanı alması ile birlikte (Toprak ve Aslan, 2018); tarihi Osmanlı evleri, termal kaplıcaları ve Karagöl yaylası etrafında doğa sporlarına imkan sağlaması, yöredeki turizm hareketliliğini oldukça arttırmıştır (Resim 5-7).

R.5. Yöredeki Tarihi Evler ve Hisar Tepesi

Taraklı yöre halkı geçiminin büyük çoğunluğunu tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Bunun dışında yörede el yapımı ahşap ve dokuma ürünler geçimin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Yörede buğday, kekik, alıç gibi çeşitli bitkiler yöre halkı tarafından sıkça kullanılmaktadır. Özellikle buğdayın çimlendirilmesiyle yapılan yöreye özgü Uhut tatlısı bulunmaktadır (Resim 8-9).

R.6. Karagöl Yaylası

R.7. Karagöl Yaylası Göleti

R.8. Buğday Çimi

R.9. Uhut Tatlısı

İlçede bitki örtüsünün büyük çoğunluğunu ormanların oluşturduğu görülür. Yöredeki ormanlar çam (*Pinus sp.*), meşe (*Quercus sp.*), kavak (*Populus sp.*) ve kayın (*Fagus orientalis*) en yaygın olan türlerdir. Ayrıca ardıç (*Juniperus oxycedrus*), şimşir (*Buxus sempervirens*), alıç (*Crataegus tanacetifolia*), çınar (*Platanus orientalis*), söğüt (*Salix sp.*) yörede geniş yer kaplayan diğer türlerdir (Resim 10-11).

R.10. Yörenin Bitki Örtüsünden Görüntüler I

R.11. Yörenin Bitki Örtüsünden Görüntüler II

Geyve'den 1987 yılında ayrılan Taraklı ile ilgili kayıtlar "Flora of Turkey and the East Aegean Islands" (Davis, 1965-1985; Güner ve ark., 2000) kitabında iki (*Astragalus andrachneifolius*, *Salvia cadmica*) bitki ile sınırlıdır. Bundan dolayı kaynakta yer alan Geyve kayıtları aşağıda alfabetik olarak sunulmuştur.

Asphodeline lutea (L.) Reichb.

Asteriscus aquaticus (L.) Less.

Bromus hordeaceus L. subsp. *hordeaceus*

Calepina irregularis (Asso) Thell.

Campanula persicifolia L.

Carex riparia Curtis

Chrysopogon gryllus (L.) Trin. subsp. *gryllus*

Dactylorhiza romana (Seb.) Soo subsp. *romana*

Daphne sericea Vahl

Dianthus giganteus d'Urv

Dorycnium pentaphyllum Scop. subsp. *anatolicum* (Boiss.) Gams

Ephedra campylopoda C.A.Mey.

Eryngium bithynicum Boiss.

Fumana scoparia Pomel
F. thymifolia (L.) Verlot var. *viridis* (Ten.) Boiss
Galium fissurense Ehrend. et Schonb.-Tem
Hypecoum pseudograndiflorum Petrovič
Juncus heldreichianus Marsson ex Parl. subsp. *heldreichianus*
Morus alba L.
M. nigra L.
M. rubra L.
Nonea ventricosa (Sm.) Griseb.
Phillyrea latifolia L.
Plantago afra L.
Platanthera chlorantha (Custer) Reichb.
Reseda lutea L. var. *lutea*
Scilla bithynica Boiss
Sideritis germanicopolita Bornm. subsp. *viridis* Hausskn. ex Bornm.
Stachys cretica L. subsp. *anatolica* Rech. Fil.
Thymbra spicata L. var. *spicata*
Thymelaea passerina (L.) Cosson & Germ.
Verbascum biledschikianum Bornm. x *sinuatum* L.
Veronica persica Poiret
V. triloba (Opiz) Kerner
V. anagalloides Guss.
V. pectinata L. var. *pectinata*
V. multifida L.
Xeranthemum annuum L.
Ziziphora taurica Bieb. subsp. *taurica*

5. GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın materyalini Taraklı yöresinden Mart 2018 - Ekim 2019 tarihleri arasında toplanan bitki örnekleri oluşturmaktadır. Araştırma konusu ile ilgili olarak yörede yaptığımız çalışmalar sırasında geleneksel halk ilacı olarak kullanılan 57 adet bitki örneği toplanmış ve bu örnekler Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumu'nda (MARE) bulunmaktadır.

Tezle ilgili çalışmalarımız başlıca üç aşamada yürütülmüştür:

1. Araştırma yöresinde yapılan çalışmalar
2. Herbaryum çalışmaları
3. Bulguların değerlendirilmesi

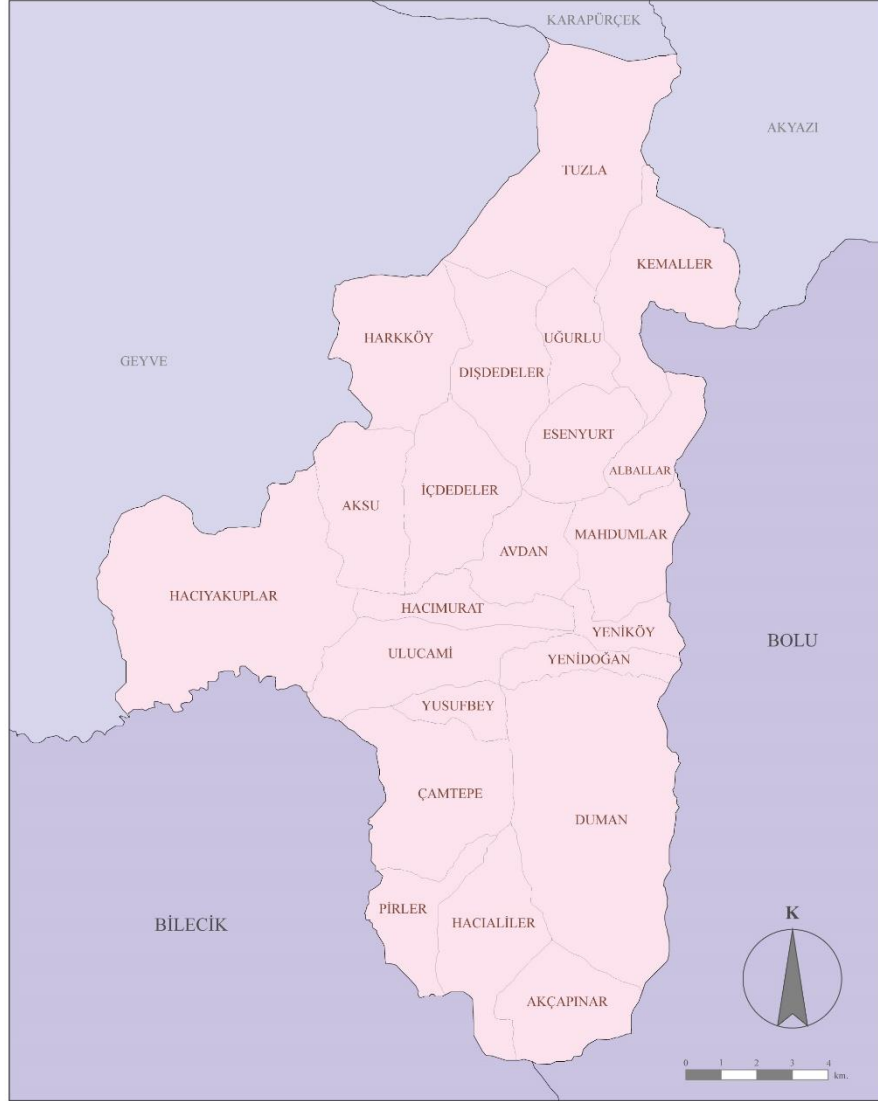
5.1. Araştırma Yöresinde Yapılan Çalışmalar

Öncelikle araştırma yöresinde geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin toplanmasına ve bu konudaki bilgilerin derlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla bitkilerin yetiştirme dönemleri de göz önüne alınarak 2018 ve 2019 yıllarında bu yöreye 6 kez gidilerek toplam 15 günlük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sırasında Taraklı merkezi de dahil olmak üzere aşağıda belirtilen 22 mahallenin hepsine gidilmiştir (Şekil 2).

Mahalleler (köyler) listesi: Akçapınar, Aksu, Alballar, Avdan, Çamtepe, Dışdedeler, Duman, Esenyurt, Hacıaliler, Hacımurat, Hacıyakuppaşalar, Harkköy, İçdedeler, Kemaller, Mahdumlar, Pirlar, Tuzla, Uğurlu, Ulucami, Yenidoğan, Yeniköy, Yusufbey (<http://www.tarakli.gov.tr>, Erişim tarihi: 1 Aralık 2020).

Çalışmanın başlangıcında, Taraklı ilçe merkezi ve yöredeki mahallelerin tümüne gidilerek halkın tedavi amaçlı olarak yararlandığı bitkiler hakkında araştırmalar yapılmıştır. Yöre halkı ile yapılan görüşmelerde, tedavi amaçlı kullanılan bitkiler tespit edilerek, bitkiler yetiştirme dönemlerine göre toplanmış ve bu bitkiler hakkında elde edilen bilgiler derlenmiştir. Geleneksel halk ilacı olarak yararlanılan bitkilere ait bilgiler, Anabilim Dalı'nda hazırlanmış olan "Geleneksel Halk İlaçları Araştırma Formu I" (Ek-1) içeriğine uygun olarak kaydedilmiştir. Anabilim Dalı'nda hazırlanan,

“Bitkisel halk İlaçları araştırma Formu II” (Ek-2) kapsamında da, Taraklı yöresinde halk ilacı olarak bitkilerin kullanım yaygınlığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yörede yapılan araştırmalar sırasında bitkilerin fotoğrafları çekilmiş ve bunlar çalışmanın ilgili oldukları kısımlarda sunulmuştur.

Şekil 2. Taraklı İlçe Haritası

5.2. Herbaryum Çalışmaları

Araştırma yöresinde toplanan bitkilere herbaryum numaraları verilmiştir. Bitkiler özel bir preste kurutulduktan sonra, derin dondurucuda -18 derecede en az iki gün bekletilerek zararlı canlılardan korunmaları sağlanmıştır. Bitkiler bu aşamalardan sonra kartonlara yapıştırılmış ve etiketleri hazırlanarak herbaryum örneği haline

getirilmiştir. Bitki örneklerinin teşhisinde “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” (Davis, 1965-1985; Güner ve ark., 2000), “Resimli Türkiye Florası” (Güner, 2014; Güner, 2018), “Flora Europaea” (Tutin ve ark., 2001) adlı eserlerden ve fakültemizin Herbariyumu’ndan yararlanılmıştır. Ayrıca bitki resimlerinin yer aldığı “Iconographia Florae Italicae” (Fiori, 1993) adlı eserden ve bazı temel botanik kitaplarından (Baytop, 1998; Stearn, 1973) teşhisler sırasında yararlanılmıştır.

5.3. Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma yöresinde geleneksel halk ilacı olarak kullanıldığı saptanan bitkiler, bulgular bölümünde familyalar, cinsler ve türler kendi aralarında alfabetik olarak sıralanmışlardır. Bitkilerin tanınmasını kolaylaştıran özellikleri, yöresel adları, kullanım amaçları, bu bitkilerin hangi kısımlarının kullanıldığına dair bilgiler ile bitkisel ilaçların hazırlanma şekli ve hangi yerleşim yerinden bu bilginin edinildiği ayrıntılı biçimde belirtilmiştir.

Bitkilerin deskripsiyonlarının yazımında ve Türkiye’de kayıtlı olduğu illerin belirtilmesinde Flora of Turkey’den ve Flora of Europaea’dan yararlanılmıştır. Türkiye’deki yayılış alanı içinde Taraklı’nın kaydı olmaması durumunda, kendi topladığımız örneklerle dayanılarak bu il, parantez içinde verilmiştir. Bitkilerin deskripsiyonlarında geçen, Latince ve diğer yabancı dil kökenli kelime ve terimler okunuşlarına göre yazılmıştır.

Yörede kültürü yapılan bitkiler, adının başına (*) konularak işaretlenmiştir.

Araştırmanın yapıldığı bölge Taraklı, Flora of Turkey’deki kareleme sistemine göre “A3” karesinde bulunmaktadır ve bu nedenle toplanan bütün örnekler bu karede yer almaktadır.

Geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin yöresel adları, araştırma yöresinde yapılan çalışmaya göre belirtilmiştir. Bitkilerin yöresel kullanılışları ile ilgili bölümlerde bilginin edinildiği yerleşim merkezi parantez içinde belirtilmiştir.

Bulgularda yer alan 5 taksonun çeşitli sebeplerden teşhisi yapılamamış olup, bu bitkiler ile ilgili deskripsiyon ve yurdumuzdaki yayılışları yazılmamıştır.

R.12. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler I

R.13. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler II

R.14. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler III

R.15. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler IV

R.16. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler V

R.17. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler VI

R.18. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler VII

R.19. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler VIII

R.20. Araştırmamıza Yardımcı Olan Kişiler IX

R.21. Arazi alışmalarından Bir Görüntü

6. BULGULAR

Araştırma yöresinde geleneksel halk ilacı olarak kullanıldığını saptadığımız bitkiler, Pteridophyta ve Spermatophyta bölümleri halinde, Spermatophyta bölümü'nde ise Gymnospermae ve Angiospermae alt bölümleri kapsamında familyalar, cinsler ve türler kendi aralarında alfabetik olarak sıralanmışlardır.

PTERIDOPHYTA

EQUISETACEAE

6.1. *Equisetum arvense* L.

R.22. *Equisetum arvense*

Fertil ve steril fertler olmak üzere 2 tip bireyi vardır. Steril gövde 20-80 cm uzunluğunda, yeşil, dallanmış, hafifçe pürüzlü, 6-19 adet derince olukludur. Kınlar yeşil, oluk benzeri dişli, 1 kaburgalı, akuttur. Merkezi boşluk gövde çapının $\frac{1}{2}$ i kadardır. Dallar yayık, 3-4 oluklu, en alttaki internodyum gövde kınından daha uzundur. Fertil gövdeler 25 cm, basit, kahverengi, 4-6 sayıda gevşek kınılıdır. Sporofil başağı 1-4 cm'dir (Fl. of Tur. 1:33).

Yöresel Adı: Kırkkilit otu, Şeytan çamı

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Adıyaman, Ankara, Bursa, İstanbul, Kastamonu, Rize, (Sakarya), Van.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 22.04.2018, G. Kıyıcı, MARE 19391.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen böbrek kumu ve taşını düşürmek amacıyla kullanılır (Yusufbey).
- b) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen diüretik olarak kullanılır (Yusufbey).
- c) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan dekoksasyon dahilen prostat tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.2. *Equisetum telmateia* Ehrh.R.23. *Equisetum telmateia*

Fertil ve steril fertler olmak üzere 2 tip bireyi vardır. Steril gövdeler 200 cm'e kadar uzunlukta, dik, yeşilimsi-beyaz, düz, 20-40 adet ince oluklu, dallanmıştır. Kınlar basık, soluk, subulat dişli, dişler 2 çıkıntılıdır. Merkezi boşluk gövde çapının 2/3'ü kadardır. Dalları çok sayıda, yayık, 4 oluklu, en alttaki internodyum gövde kınından daha kısadır. Fertil gövdeler 40 cm, soluk kahverengi, çok sayıda gevşek kınlı, kınlar birbirine yakındır. Sporofil başağı 4-8 cm'dir (Fl. of Tur. 1:34).

Yöresel Adı: Kırkkilitotu, Şeytan çamı

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Antalya, Artvin, Bolu, Bursa, Çanakkale, Giresun, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Samsun, Tekirdağ, Zonguldak.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19671.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen böbrek kumu ve taşını düşürmek amacıyla kullanılır (Yusufbey).
- b) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen diüretik olarak kullanılır (Yusufbey).
- c) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan dekoksasyon dahilen prostat tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

SPERMATOPHYTA

GYMNOSPERMAE

CUPRESSACEAE

6.3. *Juniperus excelsa* M.Bieb. subsp. *excelsa*

R.24. *Juniperus excelsa* subsp. *excelsa*

Uzunlukları 20 m'ye kadar olan çalılar veya ağaçlar. Uçtaki sürgünler çok ince, 0.7-1 mm çapında, çoğunlukla yassı bir dağılım gösterir. Uçtaki sürgünlerdeki yetişkin yapraklar üçgenimsi-rombik, pulsu, çok küçük, 0.6-1 mm, basık, sırtta belirgin eliptik veya dairemsi glandlı. Kozalak küresel, 6-11mm çapında, morumsu-kahverenginden siyahımsı-mora kadar değişen renklerde, çoğunlukla donuk mavimsi-yeşil. Tohumlar (2-)3-6(-8) serbest (Fl. of Tur. 11:9).

Yöresel Adı: Ardıç, Andız

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Antalya, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Eskişehir, Gümüşhane, Hakkari, Kahramanmaraş, Kayseri, Muğla, (Sakarya), Seyhan, Sinop, Tokat, Van.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi,
04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21846.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Kozalaklarından hazırlanan dekoksasyon dahilen üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Ulucami).

6.4. *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*R.25. *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*

Dioik çalı veya ağaclar. Yapraklar lanseolat, üçlü çevrel dizilişli, seyrek, 6-25 mm uzunluğunda, 1.5 mm'ye kadar genişlikte, akuminat-mukronat, yeşil, üst yüzey üzerinde belirgin iki stoma çizgili. Olgun kozalaklar az çok küresel, 6-8 mm çapında, koyu kırmızı veya mordan parlak kahverengiye kadar değişen renklerde, kırışık (Fl. of Tur. 1:80).

Yöresel Adı: Ardıç, Andız

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Bitlis, Çanakkale, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kütahya, Mersin, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21838.

Yöresel Kullanılışı:

- a)** Kozalaklarından hazırlanan dekoksasyon dahilen karaciğer hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Ulucami).
- b)** Kozalaklarından hazırlanan dekoksasyon dahilen üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Ulucami).
- c)** Taze yapraklı genç sürgünlerinden hazırlanan infüzyon dahilen öksürüğe karşı kullanılır (Ulucami).
- d)** Taze kozalakları kurutulup (ezildikten sonra) leblebi tozu ile karıştırılarak dahilen nefes darlığına karşı kullanılır (Ulucami).

6.5. *Pinus nigra* Arn. subsp. *pallasiana* (Lamb.) HolmboeR.26. *Pinus nigra* subsp. *pallasiana*

Uzunlukları 30 m'ye kadar olan ağaçlar. Kabuğu koyu gri-siyahımsı. Genç sürgünler çıplak. Yapraklar 70-180x2 mm boyutlarında, koyu yeşil, sert, genellikle kıvrık. Tomurcuklar reçineli. Kozalak yumurtamsı, dik ya da yükselici. Pullar yassılaştırmış, apofiz yassı. Umbo mukronat (Fl. of Tur. 1:74).

Yöresel Adı: Karaçam, Çam

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Ankara, Antalya, Balıkesir, Denizli, Hatay, İçel, Kastamonu, Kütahya, (Sakarya), Seyhan, Sinop, Yozgat.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19668.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Genç sürgünlerinden hazırlanan dekoksiyon dahilen şeker hastalığının tedavisinde kullanılır (Avdan).

- b)** Genç sürgünleri kurutulup hazırlanan infüzyon dahilen nefes darlığına karşı kullanılır (Hacımurat).
- c)** Gövdesinden elde edilen çamsakızı (oleoresin) toz hale getirilip balla karıştırılarak dahilen nefes darlığına karşı kullanılır (Hacımurat).
- d)** Gövdesinden elde edilen çamsakızı (oleoresin) toz hale getirilip suda bekletilerek dahilen üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat).

SPERMATOPHYTA

ANGIOSPERMAE

CISTACEAE

6.6. *Cistus creticus* L.

R.27. *Cistus creticus*

Uzunlukları 0.3-1 m olan çalılar. Yapraklar ovat, oblong-ovat veya hemen hemen orbikulat, 1-6x0.5-2 cm, genişçe saplı, üstte yeşil. Simoslar terminal, seyrekçe 1-6 çiçekli. Çiçekler pembe, 3-5(-6) cm çapında. Stilus stamenlere eşit uzunlukta. Kapsula sıkça basık-piloz (Fl. of Tur. 1:507).

Yöresel Adı: Pamukluk

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Antalya, Aydın, Bolu, Çanakkale, İçel, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Muğla, Ordu, Rize, (Sakarya), Sinop, Trabzon, Zonguldak.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacımurat Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19687.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Çiçekli kısımları haricen hemoroid tedavisinde kullanılır (Hacımurat).
- b) Çiçekli kısımlarından hazırlanan dekoksyon dahilen hemoroid tedavisinde kullanılır (Hacımurat).

6.7. *Achillea* sp.

Yöresel Adı: Civanperçemi

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi,
25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19678.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Yusufbey).

6.8. *Anthemis austriaca* Jacq.R.28. *Anthemis austriaca*

Dik veya yükselici, pubesent tek yıllık bitkiler. Gövdeler çoğunlukla tabandan dallanmış, 20-45 cm. Yapraklar 1.5-4.5 cm, dıştan şekli oblong, 2-pinnatisekt, primer segmentler 4-5 çift, oblong, pektinat parçalı oblong-lanseolat loblu, 1.5-3x0.5 mm, akut. Kapitula ışınsal; pedunkullar hafifçe kalınlaşmış. Involukrum 0.75-1.25 cm genişlikte; dıştaki brakteler ovat, akuminat, içtekiler oblong veya eliptik, çoğunlukla kahverengimsi-siliat. Reseptakulum yarı küresel; palea oblong, üst 1/4'ünde akuminat. Dilsî çiçekler 15-20 adet, çoğunlukla steril; ligulalar 0.5-1.25 cm. Tüpsü çiçekler 3.5 mm, tabanda şişkinleşmemiş. Akenler oblong-kuneat, 1.75-2 mm, basık, korona tam veya undulat (Fl. of Tur. 5:217).

Yöresel Adı: Papatya

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Ankara, Burdur, Çanakkale, Gümüşhane, Isparta, İstanbul, İzmir, Konya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Niğde, (Sakarya), Sivas, Tekirdağ, Tunceli.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19688.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Kapitulumlarından hazırlanan infüzyon inhalasyon yoluyla nefes darlığına karşı kullanılır (Hacımurat).
- b) Kapitulumlarından hazırlanan infüzyon dahilen sakinleştirici olarak kullanılır (Hacımurat).

6.9. *Anthemis tinctoria* L. var. *tinctoria*R.29. *Anthemis tinctoria* var. *tinctoria*

Dik veya yükselici, grimsi-yeşil veya beyazımsı çok yıllık bitkiler. Seyrek veya sık basık tomentoz pubesent tüylerle örtülü, bazen az çok çıplak. Gövdeler tabana yakın yerden dallanmış, az çok dik, 20-45(-60) cm, dallar 1 kapitulumlu. Yapraklar 2-3-pennatisekt, dıştan oblong, 1-5 cm, primer segmentler 3-5 çift, linear veya linear-lanseolat, 5-15x1,5-5 mm boyutlarında, kenarlar 3-7 çift üçgenimsi parçalı, akut, tepede dikencikli loblar yaklaşık 1,5 mm, çoğunlukla kuvvetlice içe katlanmış, bazen (ormanlık alandakiler) düz. Kapitulumlar radiat. İnvokrum 1-1,2(-2) cm eninde, seyrek veya sıkça beyaz tomentoz; içteki brakteler kahverengi kenarlı, tepede siliat. Dilsî çiçekler yaklaşık 20 adet, sarı renkli, 4-8(-10) mm. Disk çiçekleri 3-4 mm, olgunlukta tabanda şişkin değil. Reseptakulum brakteleri oblong, akuminat, disk çiçekleri uzunluğunda. Akenler 1,75-2 mm, az çok belirgin çizgili, korona tam, yaklaşık 0.25 mm (Fl. of Tur. 5:211).

Yöresel Adı: Papatya

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bitlis, Çanakkale, Elazığ, Erzincan, Giresun, Hakkari, İçel,

İstanbul, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Mardin, Nevşehir, (Sakarya), Samsun, Siirt, Sivas, Tekirdağ, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacımurat Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19690.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Kapitulumlarından hazırlanan infüzyon inhalasyon yoluyla nefes darlığına karşı kullanılır (Hacımurat).
- b) Kapitulumlarından hazırlanan infüzyon dahilen sakinleştirici olarak kullanılır (Hacımurat).

6.10. **Calendula officinalis* L.R.30. *Calendula officinalis*

Dik veya toprak üstünde yayılan, tek yıllık veya çok yıllık otsu bitkiler. Gövde genellikle çok dallı, 20-50 cm, bazen sadece tabanda odunlaşmış. Yapraklar linear-lanseolat, oblanseolat veya dar oblong, 2-7(-12)x0,5-1,5(-2) cm, yukarıya doğru küçülen, pedinkul yapraksız, kısa yumuşak salgı tüylü veya bazen ince araknoid-kolayca düşen yünsü bir tüy örtüsü ile kaplı, kenarlar aralıklı ve daha ziyade düzensiz sinuat-dişli. Kapitulum 2,5-5 cm boyunda (dilsî çiçekler dahil). Dilsî çiçekler parlak sarı veya turuncu renkte, fillarilerden iki kat daha uzun, tüpsü çiçekler sarı veya turuncu renkte. Akenler heteromorf, çıplak veya kısa, yumuşak tüylü, kuvvetlice içe doğru kıvrık gagalı, 1,5-3 cm, bazen eksik (Fl. of Tur. 5:171).

Yöresel Adı: Portakal nergisi

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19693.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Kapitulumlarından hazırlanan infüzyon dahilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.11. **Cynara scolymus* L.R.31. *Cynara scolymus*

Uzunlukları yaklaşık 2 m olan bitkiler. Yapraklar 40x15 cm, dikensiz veya mukronulat, nadir olarak araknoit; altta pennatisekt, ovat, genişçe loblu-dentat parçalı; üstte basit, ovat-lanseolat, düzensiz dentat. Kapitulum basık küre şeklinde, 7-11 cm. Brakteler tabanda basık ve ovat başlıklı uçtaki ekler 5x3 cm, obtus veya emarginat ve dikenli mukronat. Pappus 3-4 cm (Fl. of Tur. 5:328).

Yöresel Adı: Enginar

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 27.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19699.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Reseptakulundan yapılan yemek karaciğer hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Mahdumlar).
- b) Reseptakulum doğrudan yenerek sivilcelere karşı kullanılır (Mahdumlar).
- c) Gövde doğrudan yenerek sivilcelere karşı kullanılır (Mahdumlar).

6.12. *Onopordum* sp.

Yöresel Adı: Devedikeni, Yabani enginar

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yenidoğan Mahallesi, 27.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19710.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Tohumları yoğurtla karıştırılıp yenerek karaciğer hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Ulucami, Mahdumlar).
- b) Tohumları yoğurtla karıştırılıp yenerek tansiyon düşürücü olarak kullanılır (Hacımurat, Ulucami, Mahdumlar).

6.13. *Taraxacum* sp.

Yöresel Adı: Karahindiba

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi,
26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19677.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan dekoksasyon haricen cilt rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Yusufbey).

6.14. *Tussilago farfara* L.R.32. *Tussilago farfara*

Yapraklar saplı, lamina 10-20(-30) cm çapında, oldukça akut loblu, kenarlar düzensiz dişli, önce her ikiyüzde beyaz-ince-uzun tüylü daha sonra üstte çıplak. Skapus 4-15 cm (meyve zamanında 30 cm'ye kadar uzar) çok sayıda morumsu renkte pulsu yapraklı, ince-uzun tüylü, tomurcukdayken dik, çiçek açtıktan sonra sarkık. Kapitulumlar 1.5-2.5 cm genişlikte. Brakteler linear, obtus çoğunlukla morumsu ve beyaz tüylü, bazen siyah salgı tüylü. Akenler 3-4 mm. Papus 10-15 mm (Fl. of Tur. 5:168).

Yöresel Adı: Öksürük otu

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Ankara, Antalya, Balıkesir, Bolu, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Niğde, (Sakarya), Samsun, Sivas, Tekirdağ.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Kemaller Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 21839.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan dekoksiyon dahilen üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.15. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.R.33. *Capsella bursa-pastoris*

Bir yıllık veya iki yıllık, 4-50 cm boyunda otsu bitkiler. Taban yaprakları rozet şeklinde, lirat, pennatifit veya tam, lamina tabanda sap şeklinde daralmış. Üst yapraklar akut kulakçıklı ve gövdeyi sarmış. Petaller 2-2.5x0.5-1 mm boyutlarında, belirgin olmayan bir şekilde tırnaklı ve laminalı. Meyveli pediseller 5-12 mm, yayık yükselici. Meyve (3-)7-9 x2.5-6 mm boyutlarında; septum 5-7x1-1.5 mm boyutlarında; kanatları yok. Tohumlar çok sayıda (30 kadar), çoğunlukla musilajlı (Fl. of Tur. 1:343).

Yöresel Adı: Çobançantası

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Amasya, Antalya, Artvin, Aydın, Bitlis, İstanbul, Konya, Malatya, Niğde, (Sakarya), Samsun, Tunceli, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19694.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımları ezilip haricen kan dindirici olarak kullanılır (Yusufbey).

6.16. **Momordica charantia* L.R.34. *Momordica charantia*

Tek yıllık, tırmanıcı bitkiler. Yapraklar derin loplu, uzun saplı. Dişi ve erkek çiçekler yaprakların koltuğunda tek olarak bulunur. Erkek çiçekler sarı, turuncu-kırmızı renkli, petaller serbest, sapları üzerinde yeşil brakteler bulunur. Meyve 10-15 cm boyunda, kabarcıklı (Fl. of Tur. 4:201).

Yöresel Adı: Kudretnarı

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21850.

Yöresel Kullanılışı:

- Meyveleri zeytinyağı içinde bekletildikten sonra bu zeytinyağlı karışım dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Ulucami).

6.17. *Euphorbia* sp.

Yöresel Adı: Sütleğen

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi,
26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19709.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Lateksi haricen kan dindirici olarak kullanılır (Yusufbey).

6.18. *Cynodon dactylon* (L.) Pers.R.35. *Cynodon dactylon*

Çok yıllık bitkiler. Rizomlar, yayık, çıplak, noduslarda köklenmiş, saman sarısı renginde. Çiçek taşıyan gövdeler dik veya yükselici, tabanda dirsek şeklinde kıvrık, 30 cm'ye kadar uzunlukta, düz, çıplak. Yaprak laminası linear-lanseolat, 6 cm'ye kadar uzunlukta, akut, yaprak laminası ve/veya yaprak kımı her iki yüzünde hafifçe veya sıkça uzun-piloz, kenarlar skabrit. Spikalar 2-4(-7) adet, (2-)3-7 cm, az çok çıplak, ana eksen skabrit. Spikulalar 2-2.5 mm, çok kısa saplı, soluk yeşil veya morumsu. Glumalar linear-lanseolat, 1-2.2 mm. Lemma ovat-lanseolat, 2-2.5 mm, karina ve kenarlar siliat. Anterler yaklaşık 1 mm, mor; stigmalar morumsu-siyah (Fl. of Tur. 9:580).

Yöresel Adı: Ayrık otu

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Adıyaman, Ankara, Antalya, Bitlis, Bolu, Bursa, Denizli, Elazığ, Erzurum, Hakkari, İstanbul, Konya, Muğla, Niğde, (Sakarya), Samsun, Trabzon, Tunceli.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacımurat Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19705.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Rizomlarından hazırlanan dekoksasyon dahilen prostat tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.19. **Triticum aestivum* L.R.36. *Triticum aestivum*

Boyları (14-)35-140 cm, tek yıllık bitki. Gövde ince cidarlı, içi boş, yüzeyi pürüzsüz. Yaprak kını pürüzsüz ya da kısa yumuşak tüylüdür. Dalcik yaklaşık 1 mm. Yaprak ayası linear, aküminat, 6-15 mm genişliğinde, sert, kısa tüylü, yeşil, kenarları tam. Çiçek durumu yoğun spika, 5-10 cm boyunda, spikula 6-9 çiçekli. Meyve soluk renkli, eliptik bir karyopsis (Fl. of Tur. 9:253).

Yöresel Adı: Buğday

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Antalya, Bingöl, Bitlis, Eskişehir, Hakkari, İçel, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Mardin, Muğla, (Sakarya), Şanlıurfa, Trabzon, Tunceli, Van.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 22.04.2018, G. Kıyıcı, MARE 19398.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Genç sürgünleri pişirilerek dahilen şeker hastalığının tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Ulucami, Yusufbey).
- b) Genç sürgünleri pişirilerek dahilen kansızlığa karşı kullanılır (Hacımurat, Ulucami, Yusufbey).
- c) Genç sürgünleri pişirilerek dahilen bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde kullanılır (Avdan, Hacımurat, Ulucami, Yusufbey).

6.20. **Zea mays* L. subsp. *mays*

Gövdeler 4 m'ye kadar veya daha uzun, içi dolu, 2-6 cm çapında, dik, alt noduslarda köklenmiş. Ligula truncat, 3-5 mm. Lamina 90 cm veya daha uzun, 3-12(-15) cm genişlikte, linear-akuminat, sinuat kenarlı. Erkek çiçek kurulu 15-30x17-25 cm boyutlarında, dik; spikulalar 6-15 mm. Dişi çiçek kurulu yaklaşık 20 cm; stiluslar çok uzun (4 cm'ye kadar), çiçek açma zamanında veya daha sonrasında kınların tepesinden dışarı çıkmış ve sarkık. Meyve çoğunlukla kuneiform, 5-10 mm, dorsiventral olarak basık (Fl. of Tur 9:621).

Yöresel Adı: Mısır

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 21854.

Yöresel Kullanışı:

- a) Stiluslarından hazırlanan dekoksasyon dahilen böbrek rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Ulucami).
- b) Stiluslarından hazırlanan dekoksasyon dahilen idrar yolu iltihaplanmasına karşı kullanılır (Ulucami).

6.21. *Hypericum perforatum* L.R.37. *Hypericum perforatum*

Gövdeler 10-110 cm uzunluğunda, dik, 2 çizgili, az çok yükselici dallı. Yapraklar 5-35 mm uzunluğunda, darca ovat veya lanseolattan eliptik-oblonga kadar değişen şekillerde veya linear, bazen oblanseolat, sapsız veya az çok sapsız, düz, daima büyük şeffaf noktalı. Sepaller lanseolattan oblonga kadar değişen şekillerde veya eliptik, akut veya akuminat veya kısaca aristat, tam, yüzeysel siyah noktalar az sayıda var veya yok. Petaller (5-)8-15 mm uzunluğunda, kenarda az sayıda siyah noktalı ve bazen yüzeysel siyah çizgili. Kapsüla (4-)5-9 mm uzunluğunda, ovoid veya piramit şeklinde, dorsal salgı kanallı ve lateral veziküllü (Fl. of Tur. 2:400).

Yöresel Adı: Kantaron, Sarı kantaron.

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Hatay, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Nevşehir, (Sakarya), Samsun, Van, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Aksu Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19680.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Çiçekli dallarından hazırlanan oleat haricen yara tedavisinde kullanılır (Aksu, Hacımurat, Ulucami, Yusufbey).
- b) Çiçekli dallarından hazırlanan oleat dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Aksu, Hacımurat, Ulucami, Yusufbey).

6.22. **Juglans regia* L.R.38. *Juglans regia*

Geniş yuvarlak taçlı, 25(-30) m'ye kadar uzunlukta ağaçlar. Gövde 1,5(-2,5) m'ye kadar genişlikte, gümüşî-gri, düz kabuklu. Yapraklar 22-35 cm uzunluğunda; folioller 5-9(-11) adet, eliptikten obovata kadar değişen şekillerde veya oblong-ovat, akut veya akuminat, tam, altta damar koltuklarındaki tüy demetleri dışında çıplak. Meyve az çok küresel, çıplak, yeşil renkli, (4-)5(-6) cm çapında, endokarp ince veya kalın hafifçe kırışık (Fl. of Tur. 7:654).

Yöresel Adı: Ceviz

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Afyon, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Denizli, Hakkari, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Konya, Muğla, Sakarya, Siirt, Trabzon, Tokat.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21847.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Taze endokarp doğrudan yenerek nefes darlığına karşı kullanılır (Hacıyakup).

6.23. *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*R.39. *Melissa officinalis* subsp. *officinalis*

Çok yıllık otsu bitki. Gövdeler 28-95 cm boyunda, yoğun, çok kısa glandlı, pubesent, yayık uzun tüyleri yok. Yapraklar genişçe ovattan romboide kadar değişen şekillerde veya eliptik, 18-95x13-75 mm boyutlarında, yatık villoz, seyrek pubesent veya hemen hemen çıplak, akut veya obtus, tabanda kuneat, taban kısmı dışında kenarlar derince krenat. Çiçek taşıyan yapraklar gövde yapraklarına benzer, kenarları krenat-serrat. Vertisillastrumlar 4-12 çiçekli. Brakteoller yapraksı, darca veya genişçe ovat, 3-10x1,2-7 mm boyutlarında. Kaliks 6-10 mm, kısa glandlı ve uzun glandsız tüylü; üst dudak 2-3 dişli ortadaki diş çoğunlukla belirgin, genişçe triangular; alt dudağın dişleri darca üçgenimsi-lanseolat. Korolla soluk sarı, daha sonra beyazlaşır, bazen soluk morumsu, (8-)9-14(-16) mm (Fl. of Tur. 7:262).

Yöresel Adı: Limon otu

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Amasya, Ankara, Bilecik, Bolu, Bursa, İstanbul, Kütahya, Malatya, Muğla, (Sakarya), Samsun, Tunceli.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi,
25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19676.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen kalp-damar hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Yusufbey).
- b) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen egzama tedavisinde kullanılır (Ulucami, Yusufbey).

6.24. *Thymbra spicata* L. var. *spicata*R.40. *Thymbra spicata* var. *spicata*

40 cm'ye kadar uzunlukta çalılar. Çiçekli gövdeler yükselici veya dik, basit, karşılıklı iki tarafında geri kıvrık-pubesent. Yapraklar linear veya linear-lanseolat, obtus, çıplak veya tabana doğru hafifçe siliat. Çiçek kurulu ovat veya oblong, 1-8(-10) cm, çoğunlukla sık (nadiren alttaki vertisillastrumlar az çok aralıklı). Brakteler lanseolat, çoğunlukla kısa siliat. Brakteoller braktelere benzer akut-akuminat fakat eşit olmayan uzun siliat (uzun tüyler 1-1.5 mm), morumsu. Kaliksin 1.5-2 katı kadar. Kaliks 4-6 mm, meyve zamanında morumsu-kahverengi ve düşücü. Korolla mor, soluk mor veya pembe, 12-16 mm, glandlı-punktat (Fl. of Tur. 7:383).

Yöresel Adı: Kekik, Dağ kekiği

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Amasya, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Gaziantep, İçel, İstanbul, İzmir, Mardin, Muğla, Sakarya, Tekirdağ, Tokat, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Duman Mahallesi, 600 m, 15.08.2018, G. Kıyıcı, MARE 21852.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarının damıtma işlemi yapılmasıyla edilen su, üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Alballar, Hacımurat, Hacıyakuplar, İçdedeler, Mahdumlar, Ulucami, Yusufbey).

6.25. **Laurus nobilis* L.R.41. *Laurus nobilis*

Kokulu, yaz-kış yapraklı, 2-15 m uzunluğunda, dioik çalılar veya ağaçlar. Yapraklar 3-10(-11)x2-4(-5) cm boyutlarında, darca oblong-lanseolattan genişçe ovata kadar değişen şekillerde, tepede akut veya akuminat, az çok dalgalı kenarlı, derimsi. Erkek çiçekler 8-12 stamenli, filamentler tabana yakın kısmında saplı glandlı. Dişi çiçekler çoğunlukla 4 staminodlu. Meyve 10-12(-20) mm, küreselden elipsoide kadar değişen şekillerde, siyah (Fl. of Tur. 7:535).

Yöresel Adı: Defne

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Mersin, Muğla, (Sakarya), Samsun, Sinop, Trabzon.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21846.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon dahilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.26. *Ruscus aculeatus* L.R.42. *Ruscus aculeatus*

Dik, sert yapılı, herdem yeşil çalılar. Gövdeler basitçe dallanmış, çizgili, 20-50 cm, dallar alternat ya da genişliğinin 3 katı uzunlukta. Kladotlar sert yapılı, ovat-akuminat ya da lanseolat-akuminat, alt yüzde belirgin damarlı, tepesi dikenli. Çiçekler eksene doğru. Meyve 1-4 tohumlu; kırmızı bir bakka (Fl. of Tur. 8:72).

Yöresel Adı: Tavşanmemesi

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: İstanbul, (Sakarya), Zonguldak.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yenidoğan Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21853.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Köklerinden hazırlanan dekoksiyon dahilen hemoroid tedavisinde kullanılır (Hacımurat).

6.27. *Viscum album* L. subsp. *album*R.43. *Viscum album* subsp. *album*

Gövde dallanmış, 80 cm'ye kadar uzunlukta. Yapraklar 2,5-7(-8) cm, obovat-oblong, obtus, uzunluğu genişliğinin 4 katından daha az 3-5 damarlı. Çiçekler sapsız, 3-5 çiçekli kümeler halinde. Periant 4 parçalı; erkek çiçeklerin tepalleri 4-5 mm, ovat, akut; dişi çiçeklerin tepalleri 0,5-0,75 mm, üçgenimsi, akut. Meyve yaklaşık 1 cm, beyaz veya sarı, çoğunlukla küresel; tohumlar çoğunlukla üçgenimsi (Fl. of Tur. 7:547).

Yöresel Adı: Buruç, Ökse otu

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Afyon, Amasya, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çorum, Giresun, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, (Sakarya), Yalova.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yenidoğan Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19667.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyvelerinden hazırlanan dekoksion dahilen tansiyon düşürücü olarak kullanılır (Ulucami).

6.28. **Alcea rosea* L.R.44. *Alcea rosea*

Gövde az çok çıplak veya seyrek geri kıvrık setoz tüylü, sadece en genç kısımlarında tomentoz pubesent. Yapraklar kordat-orbikulardan rombiğe kadar değişen şekillerde, hafifçe 3-5 loblu, hafifçe skabrit-setuloz. Epikaliks segmentleri deltattan üçgenimsi-lanseolata kadar değişen şekillerde, hemen hemen akut, üçgenimsi sepallerin 1/2-2/3'ü uzunluğunda. Petaller 30-50 mm, bitişik, çoğunlukla pembe fakat bazen beyaz veya menekşe renginde. Merikarplar 7 mm; sırt yüzeyi derin, dar oluklu; köşeleri kırışık, paralel kanatlar oluşturur; yan yüzeyler yatık-setoz (Flora Europaea 2:254).

Yöresel Adı: Hatmi çiçeği

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Aksu Mahallesi, 27.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19697.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yapraklar ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon dahilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.29. **Hibiscus esculentus* L.R.45. *Hibiscus esculentus*

Tek yıllık 200 cm'ye kadar dik bitkiler. Basit ve çatallı tüyleri \pm az çok hispit. Yapraklar uzun saplı, dış taraftan kordattan orbikulara kadar değişen şekillerde, 5-7 dentat loplulu. Epikaliks 8-10 segmentli. Petaller 2,5-5 cm, açık sarı, taban kısmında koyu mor lekeli. Stigmalar koyu kırmızı, kapsüla 6-25 cm, linear-oblong, akuminat, sitrigoz (Flora Europaea 2:256).

Yöresel Adı: Bamyacı

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21851.

Yöresel Kullanılışı:

- Tohumları bir bardak suda ezilerek dahilen eklem ağrılarının giderilmesinde kullanılır (Hacımurat).

6.30. *Malva sylvestris* L.R.46. *Malva sylvestris*

İki yıllık veya çok yıllık bitkiler. Gövdeler dik veya yükselici, tüberküllü tüylerden oluşan yayık piloz. Yapraklar az çok dairemsi, 5-7 loblu, krenat, seyrek piloz veya çıplak. Çiçekler yaprak koltuklarında ve dal uçlarında demetler halinde. Epikaliks segmentleri az çok lineardan oblonga kadar değişen şekillerde veya darca ovat. Sepaller genişçe üçgenimsi, 3-7 mm. Petaller 18-25 mm, sepallerin 4 katı kadar veya daha uzun, leylak renginden pembeye kadar değişen renklerde, emarginat veya hafifçe 3-5 parçalı. Merikarplar çıplak veya tüylü, sırt kısmında az çok düz (Fl. of Tur. 2:406).

Yöresel Adı: Ebegümeçi, Ebegömeçi, Hekimotu

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Amasya, Ankara, Antalya, Çanakkale, Denizli, Erzurum, Giresun, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Konya, Muğla, (Sakarya), Tekirdağ, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 22.04.2018, G. Kıyıcı, MARE 19385.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan yemek gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat).
- b) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen nefes darlığına karşı kullanılır (Hacımurat).

6.31. *Ficus carica* L. subsp. *carica*R.47. *Ficus carica* subsp. *carica*

Uzunlukları 10 m'ye veya daha fazla olan çalı veya ağaçlar. Genç sürgünler yeşil, daha sonra kahverengi, çoğunlukla puberulent; yaşlı sürgünler gri, düz, kalın ve sert yapılı, kırılğan az dallı. Yapraklar düşücü, çoğunlukla 10 cm'den daha büyük, az çok loblu, bazen tam, dıştan yuvarlak, çoğunlukla kordat, skabrit, çoğunlukla altta az çok pubesent, nadiren az çok çıplak, başlıca üst kısmındaki kenarlar undulat-krenattan dentata kadar değişen şekillerde. Yaprak sapı 2-8(-10) cm, kalın. Meyve tek, 8 cm'ye kadar uzunlukta, armut şeklinde veya basık-küresel, kısa saplı veya sapsız, yeşilimsi, sarımsıdan mora kadar değişen renklerde, çıplak veya puberulent (Fl. of Tur. 7:643).

Yöresel Adı: İncir

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Malatya, Muğla, Ordu, (Sakarya), Sinop, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21832.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Lateksi haricen siğil tedavisinde kullanılır (Hacıyakup).

6.32. **Morus alba* L.R.48. *Morus alba*

Uzunlukları 15 m'ye kadar olan, çıplak sürgünlü ağaçlar. Yapraklar ovat veya genişçe ovat, 6-10(-18) cm, akut veya kısaca akuminat, tabanda yuvarlak veya yamukça kordat, tam, loblu veya sinuat, krenat-dentat, ince, yumuşak, çoğunlukla her iki yüzünde çıplak, fakat alt yüzde damar koltuklarında tüy demetleri var. Yaprak sapı 1-3,5(-4) cm. Pedunkul yaklaşık meyve boyunda. Meyve 1-2,5 cm, beyaz, pembemsi veya morumsu (Fl. of Tur. 7:641).

Yöresel Adı: Dut

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, İçdedeler Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21851.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyvelerin suyu haricen ağız yaraları tedavisinde kullanılır (İçdedeler).
- b) Meyvelerin suyu haricen aft tedavisinde kullanılır (İçdedeler).

6.33. **Olea europaea* L. var. *europaea*R.49. *Olea europaea* var. *europaea*

Geniş taçlı, 10(-15) m'ye kadar uzunlukta, eğri büğrü gövdeli, dikensiz, az çok silindirik dallı ağaçlar. Sürgünler az çok yuvarlak, lepidot, gri; tomurcuklar çok küçük, lepidot-ipeksi, grimsi. Yapraklar lanseolat, 4 cm'den uzun, az çok sapsız, mukronat, koyu yeşil ve üstte çıplak, altta sıkça gümüşü-lepidot. Panikulalar yapraklarından kısa, çiçekler beyaz, hoş kokulu, 3-4 mm, drupa az çok küresel veya oblong, büyük, 40 mm'ye kadar uzunlukta, olgunlaştığında parlak siyah, kahverengimsi-yeşil veya nadiren fildişi beyazı (Fl. of Tur. 6:155).

Yöresel Adı: Zeytin

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakuplar Mahallesi, 12.10.2019, G. Kıyıcı, MARE 21851.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyvelerinden elde edilen yağ (zeytinyağı) dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Hacıyakuplar)

6.34. *Chelidonium majus* L.R.50. *Chelidonium majus*

Çok yıllık otsu bitkiler. Gövdeler 90 cm'ye kadar uzunlukta, dallanmış, seyrek tüylü. Yapraklar 5-7 geniş foliollü, en uç foliol genellikle 3 parçalı, krenat loplu. Çiçekler 2-2,5 cm çapında, kapsul 3-5 cm, tohumlar siyah-beyaz bir uzantılı (Fl. of Tur. 1:214).

Yöresel Adı: -

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Amasya, Bolu, Çoruh, Giresun, İstanbul, Kastamonu, (Sakarya), Samsun, Tekirdağ, Tokat, Zonguldak.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 21.04.2018, G. Kıyıcı, MARE 19400.

Yöresel Kullanışı:

- a) Lateksi haricen siğil tedavisinde kullanılır (Mahdumlar).

6.35. *Fumaria officinalis* L.R.51. *Fumaria officinalis*

Dayanıklı otsu bitkiler. Çiçek kurulu yoğun, (10-)20-40 çiçekli. Brakteler linear-lanseolat ve meyveli pediselden kısa. Sepaller lanseolat, korollanın 1/3'ü uzunluğunda, tabanda 0,5-1 mm, düzensiz dişli. Korolla 7-8(-9) mm, pembe; mahmuz 1,4-1,5 mm, kıvrık. Meyve 2-2,5 mm uzunluğunda ve genişliğinde, trunkat, girintili, tepe 2 belirgin çukurlu, kalıcı tepecikleri yok (Fl. of Tur. 1:246).

Yöresel Adı: Şahtere

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Ankara, Antalya, Bolu, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kastamonu, (Sakarya), Samsun, Tekirdağ.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19695.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Yusufbey).

6.36. *Papaver rhoeas* L.R.52. *Papaver rhoeas*

Gövdeler dik, 90 cm'ye kadar uzunlukta bitkiler. Yapraklar değişik, çoğunlukla pennatifit veya pennatisekt, segmentler dişli, terminal segment lanseolat, yan segmentlerden daha uzun. Pedunkullar yayık-hispit, nadiren basık setoz. Petaller kırmızı, nadiren beyaz, tabanda lekeli veya lekесiz, boyutları çok değişik. Kapsüla çıplak, küresel veya az çok küresel, tabanda yuvarlak, yaklaşık genişliğinin iki katı uzunlukta. Disk düz yapılı ve 18 adeta kadar segmentli (Fl. of Tur. 1:231).

Yöresel Adı: Gelincik

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Amasya, Antalya, Bolu, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İçel, İstanbul, (Sakarya), Samsun, Tekirdağ, Trabzon.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19702.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Korollası bir gece suda bekletilerek dahilen üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat).

6.37. *Plantago lanceolata* L.

Çok yıllık, 7-90 cm uzunluğunda, çoğunlukla muhtelif sayıda rozet taşıyan bitkiler. Yapraklar 7-42x0,4-5 cm boyutlarında, lanseolat-ovat, lanseolat veya darca lanseolat, kenarları tam veya düzensiz dişli, 3-5(-7) damarlı, çıplak, piloz veya villoz tüylü, sapsız veya sapları laminanın 1/3-1 katı uzunluğunda. Skapus 7-85 cm uzunluğunda, 5 oluklu, az çok basık tüylü. Spikalar 0,5-5,5(-8) cm uzunluğunda, silindirik, konik-silindirik veya küresel, çok sık. Brakteler tepede kısaca uzantılı, akut, az çok konkav, çıplak veya tüylü, alttakiler yaklaşık 4 mm boyunda, üsttekiler yaklaşık 3 mm boyunda. Anterior sepaller 2,5-3,5 mm uzunluğunda, genişçe dairemsi-ovat, birleşik fakat orta damarları ayırık, tepesi trunkat, kahverengi, çıplak; posterior sepaller 3-3,5 mm uzunluğunda, plikat-konkav, asimetrik. Korolla lobları 1,5-2,5 mm uzunluğunda, üçgenimsi-ovat, lanseolattan ovata kadar değişen şekillerde, akut veya akuminat, damarlar belirgin değil, kahverengimsi. Anterler sarı renkli. Kapsüla konik. Tohumlar 2,5 mm uzunluğunda, kayık şeklinde, parlak, pas rengi veya kahverengi (Fl. of Tur. 7:513).

Yöresel Adı: Damar otu, Sinir otu

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bingöl, Burdur, Çanakkale, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Giresun, Hakkari, Hatay, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Kocaeli, Konya, Kütahya, Muğla, Nevşehir, Ordu, Sakarya, Siirt, Trabzon.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19707.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yaprakları ezilip haricen yara tedavisinde kullanılır (Hacımurat).
- b) Yaprakları haricen böcek sokmalarına karşı kullanılır (Yusufbey).

6.38. *Platanus orientalis* L.

Uzunlukları 30 m'ye kadar olan ağaçlar. Dallar genişçe yayık. Yaşlı gövdelerin kabuğu küçük, dört köşemsi, koyu kahverengi, kalıcı levhalardan oluşur. Yapraklar laminanın yaklaşık 3/5'ine kadar derince 3-5(-7) loblu, 11-18x12-24 cm, tabanda genişçe kuneat veya trunkat, loblar genişliğinden daha uzun, 7-11x2.5-6 cm, kabaca dentat veya tam, olgunlaştığında çıplak veya az çok çıplak. Yaprak sapı 2.5-7.5 cm. Meyve başları 3-6 adet, 13-19 cm'ye kadar uzunlukta sarkık saplara bağlı (Fl. of Tur. 7:656).

Yöresel Adı: Çınar

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bingöl, Bitlis, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Eskişehir, Hakkari, Isparta, İçel, İstanbul, Kahramanmaraş, Kütahya, Muğla, (Sakarya), Sinop, Trabzon, Tokat, Tunceli, Zonguldak.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21824.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yapraklarından hazırlanan dekoksiyon dahilen eklem ağrılarının giderilmesinde kullanılır (Ulucami).
- b) Yapraklarından hazırlanan dekoksiyon dahilen böbrek rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Ulucami).
- c) Yapraklarından hazırlanan dekoksiyon haricen yara ve yanık tedavisinde kullanılır (Ulucami).

6.39. *Polygonum cognatum* Meissn.

Çok yıllık otsu bitkiler. Gövde sürünücü, yapraklar gibi yeşil. Okrea zarımsı ve saydam, 3 damarlı, belirgin, internodyumlar kadar veya daha uzun boyda (nadiren daha kısa). Yapraklar oblong-eliptik, saplı, çoğunlukla hafifçe mukronat. Çiçekler yaprak koltuklarında demetler halinde. Periant pembemsi, 4-5 mm boyunda, meyve zamanında sertleşir ve büyür. Nuks parlak, periantın içinde bulunur (Fl. of Tur. 2:276).

Yöresel Adı: Madımak

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Adıyaman, Ankara, Bitlis, Bursa, Erzurum, Gaziantep, Isparta, Konya, Muğla, Rize, (Sakarya), Şanlıurfa, Tunceli.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21827.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan yemek dahilen gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacıyakup).

6.40. *Rumex crispus* L.R.53. *Rumex crispus*

Uzunlukları 150 cm'ye kadar olan çok yıllık otsu bitkiler. Taban yaprakları darca lanseolattan oblanseolata kadar değişen şekillerde, boyu genişliğinin 3 katından daha fazla uzunlukta, akut. Yaprak sapları üst yüzde oluklu. Çiçek kurulu sık. Pediseller, meyve zamanında periant segmentlerinden daha uzun, alt yarısında eklemli. Meyve zamanında periant segmentleri kordattan üçgenimsiye kadar değişen şekillerde, en azından bir tanesi tüberküllü, 4-5x3-4 mm boyutlarında (Fl. of Tur. 2:289).

Yöresel Adı: Hekimotu, Labada

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Ankara, Artvin, Bolu, Çanakkale, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Konya, (Sakarya), Tunceli.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19386.

Yöresel Kullanılışı:

- Yaprakları doğrudan yenerek gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Ulucami).

6.41. *Helleborus orientalis* Lam.R.54. *Helleborus orientalis*

Gövde yapraksız, 60 cm'ye kadar uzunlukta bitkiler. Taban yaprakları dökülmeyen, uzun-saplı, digitat, 7-10 dar eliptik, kabaca dişli segmentli, alt tarafı tüysüz ya da kısaca tüylü. Sepaller yeşilimsi-beyaz, bazen soluk mor, ovat, hafifçe tırnaklı, 20-30(-35) mm. Anterler kısa veya uzun tepecikli nadiren küt. Foliküller tabandan birleşik, şişkin değil, 20-25x8-12 mm boyutlarda, gagalı. Tohumlar genellikle 6'dan daha fazla (Fl. of Tur. 1:97).

Yöresel Adı: Bohça otu

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Bolu, Çoruh, İstanbul, Kastamonu, (Sakarya), Sinop, Tokat, Trabzon.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Uğurlu Mahallesi, 1100 m, 21.04.2018, G. Kıyıcı, MARE 19402.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Kökleri kulak derisine batırılarak hayvan sağlığında ağrı kesici olarak kullanılır (Hacımurat, Kemaller, Uğurlu).

6.42. **Amygdalus communis* L.R.55. *Amygdalus communis*

8 m'ye kadar uzunlukta, dikensiz, genç sürgünleri çıplak ağaçlar. Yapraklar ovatlanselat veya eliptik, 2.5-9(-12)x2-3 cm boyutlarında, dentat-serrat, glandlı, tamamen çıplak veya gençken altta pubesent, derimsi; yaprak sapları 10-30 mm. Çiçekler beyaz veya pembe, 4 cm'ye kadar çapta. Pediseller 5 mm'ye kadar uzunlukta. Drupa eğrice elipsoit veya uzun elipsoit, basık, 50x30 mm'ye kadar boyutlarında, zeytin yeşili, kadifemsi tüylü; endokarp ufak çukurcuklu ve az çok oluklu, omurgamsı çıkıntılı (Fl. of Tur. 4:22).

Yöresel Adı: Badem

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Kemaller Mahallesi, 06.04.2019, G. Kıyıcı, MARE 21844.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Tohumları doğrudan yenerek gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Ulucami).

6.43. **Cerasus avium* (L.) Moench

Uzunlukları 25(-35) m'ye kadar olan ağaçlar. Stipulalar düşücü; genç sürgünler kuvvetli yapılı, çıplak. Yapraklar ovat veya obovat-oblongtan eliptiğe kadar değişen şekillerde, 160x80 mm' ye kadar değişen boyutlarda, eşit büyüklükte olmayan tek veya çift serrat, önce kahverengimsi ve altta az çok piloz, daha sonra yeşil ve çıplak veya alt taraftaki damarlar üzerinde demetler halinde tüylü. Yaprak sapları 50 mm'ye kadar uzunlukta. Çiçekler 2-5 adet olup, taşıyıcı yaprakları olmayan umbellalar halinde; involukrum pulları geri kıvrık, pediseller 30-60 mm uzunlukta; hipantiyum çan şeklinde. Petaller beyaz, 12-15 mm uzunlukta. Drupa az çok küresel, yabanî formlarda yaklaşık 1 cm çapta, kırmızıdan az çok siyaha kadar değişen renklerde, parlak, etli, acı veya tatlı. Endokarp ovoid veya küresel, düz (Fl. of Tur. 4:18).

Yöresel Adı: Kiraz

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21831.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyve saplarından hazırlanan dekoksiyon dahilen diüretik olarak kullanılır (Ulucami).
- b) Meyve saplarından hazırlanan dekoksiyon dahilen böbrek rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Ulucami).

6.44. **Cerasus vulgaris* Mill.R.56. *Cerasus vulgaris*

Uzunlukları 10 m'ye kadar olan çalı ve küçük ağaçlar; genç sürgünler çıplak. Stipulalar düşücü. Yapraklar eliptik veya obovat-eliptik, 60-80(-120)x30-50(-60) mm, ince, tek yada çift serrat, gençken altta tamamen tüysüz veya hafif tüylü; yaprak sapları 10-20 mm. Çiçekler 2-4 adet olup, iki küçük yaprak tarafından tutulan umbellalar halinde; involukrum dik halde; pediseller 25-50 mm uzunlukta; hipantiyum çan şeklinde. Petaller beyaz, 10-12 mm uzunlukta. Drupa küresel, genellikle tepeden basık, 15 mm çapında, soluk kırmızı-sarımsı, sulu, etli; çekirdek düz (Fl. of Tur. 4:18).

Yöresel Adı: Vişne

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21830.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyve saplarından hazırlanan dekoksiyon dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Ulucami).

6.45. *Crataegus tanacetifolia* (Lam.) Pers.

8-10 m uzunlukta, seyrekçe dikenli, dik çalı veya küçük ağaçlar. Yapraklar obovattan rombik ovata kadar değişen şekillerde, 1,5-2,5(-5) x 1,5-2,5 cm boyutlarında, tabanı kuneat, yeşil, villoz, alt yüzde oldukça yoğun; loblar 3-7(-9), derince dik derin dişli, verimsiz sürgünlerde hemen hemen orta damara kadar parçalı, glandlı-serrat; petioller 3-10 mm. Korimbuslar 4-8 çiçekli. Çiçekler beyaz, 2-2,5 cm çapında; sepaller geniş, üçgenimsi, meyve zamanında geri kıvrık, stilus 5. Meyve sarı, bazen kırmızı ile renklenmiş, küresel, 2 cm çapında, taban ve uç kısımlarının yakınında tüylü. Meyve çekirdeği 5 (Fl. of Tur. 4:135).

Yöresel Adı: Alıç

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Ankara, Bolu, Erzincan, Eskişehir, Kastamonu, Malatya, (Sakarya), Samsun, Sivas, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19685.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyveleri doğrudan yenerek kalp-damar hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacıyakup).
- b) Meyvelerinden hazırlanan sirke dahilen kalp-damar hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Hacıyakup, Ulucami, Yusufbey).
- c) Çiçekli dallarından hazırlanan dekoksasyon dahilen kalp-damar hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat).

6.46. **Cydonia oblonga* MillerR.57. *Cydonia oblonga*

Büyük çalılar veya 8 m'ye kadar uzunlukta ağaçlar. Sürgünler genç iken seyrekçe tomentoz, daha sonra çıplaklaşır. Yapraklar ovattan oblonga kadar değişen şekillerde veya bazen az çok dairemsi, 10x7 cm'ye kadar olan boyutlarda, tam, önce her iki yüzünde beyaz-tomentoz, daha sonra üstte çıplak ve altta sıkça villoz; yaprak sapı 1-2 cm uzunluğunda. Çiçekler 4-6 cm çapında, sepaller glandlı, dentat, geri kıvrık. Meyve armut şeklinde veya az çok küresel, (3-)5-12 cm, sarımsı, hoş kokulu (Fl. of Tur. 4:157).

Yöresel Adı: Ayva

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacımurat Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 21837.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyveleri doğrudan yenerek ishale karşı kullanılır (Hacımurat).
- b) Yapraklarından hazırlanan dekoksasyon dahilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Ulucami, Yusufbey).

6.47. *Laurocerasus officinalis* RoemerR.58. *Laurocerasus officinalis*

Uzunlukları 6 m'ye kadar olan çalı veya küçük ağaçlar; bir yıllık sürgünler çıplak. Yapraklar oblong-eliptikten oblong-obovata kadar değişik şekillerde, 20x8 cm'ye kadar boyutlarda, birbirine uzakça dişli veya tam, yaprak üst yüzü koyu yeşil ve parlak, alt yüzü daha soluk, çıplak; sapları oluklu, 15 mm. Çiçek durumu sık rasem, genellikle yapraklardan daha kısa boyda, küçük brakteli. Çiçekler beyaz, pediseller 8 mm'ye kadar uzunlukta; hipantiyum çan şeklinde içe doğru kıvrık; petaller yaklaşık 4 mm. Drupa ovoit, yaklaşık 8 mm çapında, koyu mor veya siyah; çekirdek düz (Fl. of Tur. 4:8).

Yöresel Adı: Karayemiş

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Balıkesir, Bolu, Hatay, İstanbul, Kastamonu, Ordu, Rize, (Sakarya), Samsun, Trabzon, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacıyakup Mahallesi, 04.05.2019, G. Kıyıcı, MARE 21834.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon dahilen nefes darlığına karşı kullanılır (Hacıyakup).
- b) Yapraklarından hazırlanan infüzyon dahilen şeker hastalığının tedavisinde kullanılır (Hacıyakup).
- c) Meyveleri doğrudan yenerek şeker hastalığının tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Hacıyakup).

6.48. **Malus sylvestris* Miller subsp. *mitis* (Wallr.) Mansf.

Uzunlukları 8-12 m'ye kadar olan ağaçlar, genç iken dikenli veya dikensiz; sürgünler hafifçe tomentoz. Yapraklar eliptikten obovata kadar değişen şekillerde veya hemen hemen orbikular, 3-8(-10)x2-4(-5) cm boyutlarında, krenat veya serrat, özellikle üst kısımda genç iken piloz, üst kısımda olgunlukta çıplak veya hafifçe tomentoz veya bazen çıplak, tabanda yuvarlak; petioller tomentoz, laminanın 1/4-1/2'si kadar. Çiçekler 3-4 cm çapında, 4-6 çiçekli korimbus halinde; kaliks yoğunca tomentoz-piloz. Meyve hemen hemen küresel, 5-15 cm çapında, yeşil, yeşilimsi-sarı veya kırmızımsı; pediseller 1-2.5 cm veya daha fazla uzunlukta (Fl. of Tur. 4:158).

Yöresel Adı: Elma

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Kemaller Mahallesi, 06.04.2019, G. Kıyıcı, MARE 21843.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyvelerinden hazırlanan sirke haricen antiseptik olarak kullanılır (Hacımurat, Hacıyakup, Mahdumlar, Ulucami, Yusufbey).

6.49. *Prunus spinosa* L. subsp. *dasyphylla* (Schur) DominR.59. *Prunus spinosa*

Dikenli, sürgünleri pubesent çalılar veya küçük ağaçlar;. Yapraklar 5x25 cm'ye kadar boyutlarda, obovattan eliptiğe kadar değişen şekillerde, krenat-serrat, üstte az çok çıplak, altta pubesent. Yaprak sapları 1 cm'ye kadar uzunlukta. Çiçekler beyaz, 1(-2) adet, yapraklardan önce oluşur, yaklaşık 1.5 cm çapında. Pediseller 1 cm'ye kadar uzunlukta, pubesent; sepaller siliat, çıplak veya pubesent. Drupalar dik, küresel, 10-15 mm çapında, mavimsi-siyah, pruinöz, etli, yeşil, ekşi; endokarp düz veya hafifçe pürüzlü (Fl. of Tur. 4:9).

Yöresel Adı: Güvem eriği

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Amasya, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, İstanbul, Kars, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Manisa, (Sakarya), Sinop, Sivas, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19689.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyveleri doğrudan yenerek şeker hastalığının tedavisinde kullanılır (Hacımurat).
- b) Meyveleri doğrudan yenerek tansiyon düşürücü olarak kullanılır (Hacımurat).

6.50. *Rosa sempervirens* L.

Uzunlukları 5-10 m olan, uzun tırmanıcı gövdeli çalılar. Dikenler seyrek, ± benzer, genellikle kıvrık, geniş bir tabandan sivrilir, yaklaşık 0,5 cm uzunluğunda. Yapraklar dökülmeyen; foliller 5(-7), derimsi, ovattan lanseolata kadar değişen şekillerde, 1,5-5,5x1-2,5 cm, akut- akuminat tabanda künat veya yuvarlak, genellikle basitçe serrat, çok kısa dişli, çok sayıda, her iki tarafta 19-30 sayıda, her iki yüzeyde çıplak, parlak, canlı yeşil; ana eksen dikenli; stipulalar dar kısa birbirinden ayrılan auriküllü. Çiçekler bazen tek, genellikle 3-10 gevşek korimbus halinde; brakteler oldukça kısa, düşücü, genellikle bütün ve tüysüz. Pediseller 2-7 cm, glandlı-hispit. Sepaller ovat, 0.8-1.5 cm, aniden kısa bir nokta gibi daralır, genellikle tam, arka tarafta glandlı, meyve halinde yayık-geriye kıvrık. Petaller 1-2(-3)x1-1,5 cm, beyaz. Tomurcuklar genişçe ovoid ve küt. Stiluslar genellikle tüylü, uzun sütun halinde bir arada, 05.5 cm'ye kadar uzunlukta; disk düz hafifçe konik, dar geniş delikli. Hipantiyum küreselden genişçe ovoide kadar değişen şekillerde, 0,8-1,5 cm, seyrek glandlı saplı, kırmızıdan turuncu-kırmızıya kadar değişen renklerde (Fl. of Tur. 4:109).

Yöresel Adı: Kuşburnu, Şeytan gülü

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Çanakkale, İstanbul, Kahramanmaraş, (Sakarya).

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Mahdumlar Mahallesi, 26.05.2018, G. K1Y1C1, MARE 19684.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyvelerinden hazırlanan infüzyon dahilen üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Hacıyakup, Ulucami, Yusufbey).

6.51. *Rubus sanctus* Schreber

Uzunlukları 1-2 m olan çalılar. Dallar köşeli ve oluklu, pruinoz, çoğunlukla kanasent-pubesent, güçlü, üçgenimsi tabanlı, düz veya geri kıvrık dikenli, glandsız. Çiçekli sürgünler benzer yapıda, fakat çok daha sıkça tüylü ve daha küçük dikenli. Yapraklar 5 foliollü pedat veya ternat, her iki yüzde farklı renkte, üstte çıplak veya stellat-pubesent, altta beyaz-tomentoz; folioller 1-2 dişli, kenardakiler kısaca saplı, uçtaki 2.5-10 cm, obovattan dairemsiye kadar değişen şekillerde, tepede yuvarlaktan akuminata kadar değişen şekillerde, çoğunlukla 6 cm'den kısa; stipulalar linear-filiform, glandsız. Panikullar uzun ve çoğunlukla gevşek, gösterişli, bazen altta yapraklı, çok çiçekli, 10-25x(2-)3-10 cm. Sepaller ovat-oblong, akut, tomentelloz, geri kıvrık. Petaller pembe, obovattan az çok dairemsiye kadar değişen şekillerde, 8-13 mm. Filamentler stiluslara eşit uzunlukta veya onlardan daha kısa, çoğunlukla pembe; anterler piloz, polen fertil. Karpeller piloz. Meyve siyah, çok sayıda, küçük (yaklaşık 2-3 mm), az sulu drupalardan oluşmuş (Fl. of Tur. 4:33).

Yöresel Adı: Böğürtlen

Türkiye' de Kayıtlı Olduğu İller: Adıyaman, Ankara, Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bitlis, Elazığ, Hakkari, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kütahya, Mardin, Muğla, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Trabzon, Zonguldak

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Aksu Mahallesi, 07.08.2019, G. Kıyıcı, MARE 19684.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyveleri doğrudan yenerek kansızlığa karşı kullanılır (İçdedeler).

6.52. *Galium* sp.

Yöresel Adı: Yapışkan ot, Yoğurt otu

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Yusufbey Mahallesi, 25.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19706.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon dahilen mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Yusufbey).
- b) Toprak üstü kısımları ezilerek haricen yara tedavisinde kullanılır (Yusufbey).
- c) Toprak üstü kısımları ezilerek haricen çıban tedavisinde kullanılır (Yusufbey).

6.53. **Aesculus hippocastanum* L.R.60. *Aesculus hippocastanum*

Uzunlukları 20-30 m'ye kadar, sık dallı, yuvarlak tepeli bir ağaç. Tomurcuklar konik biçimde, üzerleri yapışkan. Uç tomurcuklar diğerinden çok daha büyük. Tomurcuk pulları koyu kırmızı kahverengi. Işınsal tüysü yapraklar 5-7 parçalı, kenarları çift dişli. Üst yüzü parlak, alt yüzü açık yeşil, önceleri kahverengi kırmızı tüylü, dökülen, yalnız damarların bileşim noktalarındaki açılar arasında kalan. Çiçek kurulları dikine durur. Çanak eşit olmayan 5 parçalıdır. Taç da 4-5 parçalıdır, uzunluğu 10-15 mm, kenarları kirpiklidir. Renkleri beyazdır, fakat dip tarafa doğru sarı ve daha sonra kırmızı lekeler vardır. Stamen çoğunlukla 7 tanedir. Ovaryum yumuşak ipek gibi tüylü, kapsül yuvarlak, 5-6 cm çapındadır. Sarı yeşil, üzeri seyrek yumuşak dikenli ve ince tüylüdür. Parlak kahverengi tohumlar 1-2 cm çapındadır (Flora Europaea 2:254).

Yöresel Adı: Atkestanesi

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 26.05.2018, 420 m, G. Kıyıcı, MARE 19687.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Meyveleri ezilerek haricen romatizma tedavisinde kullanılır (Alballar).

6.54. **Tilia argentea* Desf. ex DC.R.61. *Tilia argentea*

Uzunlukları 40 m'ye kadar olan ağaçlar. Genç sürgünler tomentoz. Yapraklar genişçe ovat, 7-13x5,5-10 cm boyutlarında, birdenbire daralan akuminat, biserrat, üstte çıplak, alt yüzeyinde tamamen beyazımsı yıldız-tomentoz; yaprak sapı 4.5-6 cm, tomentoz. Simozlar çoğunlukla 7-10 çiçekli, sarkık. Brakteler tomentoz. Meyve belirsizce çıkıntılı, siğilli, olgunlaştığında odunsu (Fl. of Tur. 2:424).

Yöresel Adı: İhlamur

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Balıkesir, Bolu, Bursa, Çanakkale, Hatay, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Sakarya, Tekirdağ, Yalova, Zonguldak.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 420 m, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 19682.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon dahilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Hacımurat, Hacıyakup, Ulucami, Yusufbey).

6.55. *Foeniculum vulgare* Miller

Uzunlukları 1-1.8 m'ye kadar, dik, çıplak, mavimsi-yeşil, belirgin anason kokulu, çok yıllık bitkiler. Gövdeler yuvarlak, ince çıkıntılı, dallanmış. Taban yaprakları dıştan üçgenimsi veya üçgenimsi-ovate, 3-4 pennat 30x15 cm'ye kadar (veya daha fazla) uzunlukta; uçtaki segmentler filiform, 40x0.5 mm'ye kadar uzunlukta; yaprak sapı geniş, okreaya benzer; gövde yaprakları az sayıda, tabandakilere benzer fakat daha küçük. İşıklar 8-15, eşit değil 10-40 mm. Brakteler ve brakteoller yok. Pediseller 1-7 mm. Çiçekler her kısmi umbellada 18-25 adet; petaller sarı. Meyve ovoid-oblong, 4-4.5x0.5 mm boyutlarında, çıplak, belirgin çıkıntılı (Fl. of Tur. 4:376).

Yöresel Adı: Arapsaçı, Rezene

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Antalya, Artvin, Bursa, Çanakkale, Hatay, İstanbul, İzmit, Kastamonu, Kırklareli, Manisa, Muğla, (Sakarya), Samsun, Sinop, Trabzon, Zonguldak.

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Aksu Mahallesi, 26.05.2018, G. KİYICI, MARE 19698.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon dahilen gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Ulucami).

6.56. *Urtica dioica* L.

Yaygın köklü sistemli, 30-150 cm uzunluğunda, çok yıllık otlar. Yapraklar genişçe ovattan darca lanseolata kadar değişen şekillerde, 4-11x3-10 cm, kenarlar keskin ve kabaca dişli, akuminat. Dioik. Erkek ve dişi infloresensler birbirine benzer şekilde, yaklaşık 8 cm'ye kadar uzunlukta, çok dallanmış. Dişi çiçekler belirgin, morumsu, fırça şeklinde stigmatalı; periant segmentlerinin içteki çifti olgunlukta yaklaşık 1.5 mm'ye kadar büyüme gösteren, ovat, tüm yüzeyi üzerinde piloz (Fl. of Tur. 7:635).

Yöresel Adı: Isırgan otu

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Giresun, Hakkari, İstanbul, İzmir, Kars, Konya, Niğde, (Sakarya).

Herbarium Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Ulucami Mahallesi, 21.04.2018, G. Kıyıcı, MARE 19393.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Yapraklarından hazırlanan dekoksiyon haricen kısırlık tedavisinde kullanılır (Ulucami).
- b) Yapraklarından hazırlanan lapa haricen egzama tedavisinde kullanılır (Ulucami).

6.57. **Vitis vinifera* L.R.62. *Vitis vinifera*

Gövdeleri uzun, odunsu, tırmanıcı, yaprakları karşılıklı tendrilli dioik bitkiler. Yapraklar düşücü, palmat loblu, tabanda kordat, kabaca dentat, erkek bitkinin yaprakları çoğunlukla dişi bitkilerden daha derince loblu, gençken alt yüz çoğunlukla tomentoz. Çiçekler hermafrodit, büyük. Meyve 6-22 mm uzunluğunda, tatlı, yeşil, sarı, kırmızı veya siyahımsı-mor renkte ve az tohumlu (bazen yok), tohumlar uzun gagalı (Fl. of Turkey 2:522).

Yöresel Adı: Asma

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Herbaryum Örneği Kayıtları: A3 Sakarya: Taraklı, Hacımurat Mahallesi, 420 m, 26.05.2018, G. Kıyıcı, MARE 21849.

Yöresel Kullanılışı:

- a) Dallarını ezilip çıkan su göze damlatılarak göz rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Hacımurat).

7. TARTIŞMA ve SONUÇ

Taraklı (Sakarya) yöresinden toplanan 108 adet bitki örneklerinden, halk ilacı olarak toplam 57 takson bitkiden yararlanıldığı tespit edilmiştir. Geleneksel halk ilacı olarak kullanılan 57 bitkiden 38'i yörede yabani olarak bulunan, 19'u ise yetiştirilen bitkiler olduğu tespit edilmiştir.

Yörede kullanılan bazı halk ilaçlarının hazırlanması sırasında bal, leblebi tozu, şeker, un, yoğurt, zeytinyağı gibi maddelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu maddelerin doğrudan tedaviye etkileri olmadığı düşünülerek yardımcı maddeler olarak kabul edilmişlerdir.

Yurdumuzda yapılan diğer bilimsel çalışmalarda tespit edildiği gibi, Taraklı yöresinde yapılan çalışmada da bitkilerin genel olarak infüzyon ve dekoksion olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Taraklı yöresinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler, tedavideki kullanım alanlarına ve yöresel kullanılışlarına göre genel olarak değerlendirilerek aşağıda belirtilen şekilde gruplandırılmıştır. Bitkiler bulgular bölümündeki numaralarına göre parantez içinde belirtilmiştir.

Üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde (3,4,5,14,24,36,50)

Mide rahatsızlıklarının giderilmesinde (7,16,21,33,35,44,52)

Nefes darlığına karşı (4,5,8,9,22,30,47)

Gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde (30,39,40,42,55)

Soğuk algınlığı tedavisinde (10,25,28,46,54)

Şeker hastalığının tedavisinde (5,19,47,49)

Yara tedavisinde (21,37,38,52)

Diüretik (1,2,43)

Prostat tedavisinde (1,2,18)

Karaciğer hastalıklarının tedavisinde (4,11,12)

Tansiyon düşürücü (11,27,49)

Böbrek rahatsızlıklarının giderilmesinde (20,37,43)

Böbrek kumu ve taşı düşürülmesinde (1,2)

Sakinleştirici (8,9)

Kalp-damar hastalıklarının tedavisinde (23,45)
Egzama tedavisinde (23,56)
Eklem ağrılarının giderilmesinde (29,37)
Kan dindirici (15,17)
Kansızlığa karşı (19,51)
Hemoroid tedavisinde (6,26)
Siğil tedavisinde (31,34)
Öksürüğe karşı (4)
Sivilcelere karşı (12)
Cilt rahatsızlıklarının giderilmesinde (13)
Bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde (19)
İdrar yolu iltihaplanmasına karşı (20)
Ağız yaraları tedavisinde (32)
Aft tedavisinde (32)
Yanık tedavisinde (37)
Böcek sokmalarına karşı (38)
Hayvan sağlığında ağrı kesici (41)
İshale karşı (46)
Antiseptik (48)
Çıban tedavisinde (52)
Romatizma tedavisinde (53)
Kısırlık tedavisinde (56)
Göz rahatsızlıklarının giderilmesinde (57)

Yukarıda yer alan listeye göre yörede bitkilerden en çok, üst solunum yolu hastalıklarının tedavisinde, gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde, mide rahatsızlıklarının giderilmesinde, soğuk algınlığı tedavisinde ve nefes darlığına karşı kullanıldığı belirlenmiştir.

Yörede geleneksel halk ilacı olarak yararlanılan bitkilerin neredeyse hepsi insan sağlığında kullanılmaktadır. Sadece *Helleborus orientalis* bitkisi hayvan hastalıkları tedavisinde kullanılmaktadır.

Yörede en çok bilinen ve en yaygın kullanımı olan bitkilerin; *Pinus nigra* subsp. *pallasiana*, *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus*, *Triticum aestivum*, *Thymbra spicata* var. *spicata* ve *Crataegus tanacetifolia* oldukları görülmektedir.

Yörede tür ve cins farkı ayırt edilmeden aynı yöresel adla bilinen ve bunların benzer kullanılışları olan bitkilerin; *Equisetum arvense*- *Equisetum telmateia* (Şeytan çamı), *Juniperus excelsa*- *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus* (Ardıç), *Malva sylvestris*- *Rumex crispus* (Hekimotu) oldukları görülmektedir.

Halk ilacı olarak kullanılan bitkilerden; *Triticum aestivum* yöreye özgü uhut tatlısı yapımında, *Pinus nigra* subsp. *pallasiana*, *Prunus spinosa* subsp. *dasyphylla*, *Rosa sempervirens*, *Rubus sanctus* reçel yapımında, *Morus alba* pekmez yapımında, *Malva sylvestris*, *Papaver rhoeas*, *Polygonum cognatum*, *Rumex crispus* yemek yapımında, *Crataegus tanacetifolia*, *Malus sylvestris* subsp. *mitis*, *Vitis vinifera* sirke yapımında, *Melissa officinalis* subsp. *officinalis*, *Thymbra spicata* var. *spicata*, *Laurus nobilis*, *Urtica dioica* yemeklerde çeşni/tat verici ve *Muscari armeniacum* Leichtlin ex Baker (MARE 19675) yemeklerde soğan olarak kullanılmaktadır.

Yörede yararlanıldığını saptadığımız 57 bitkiden; *Urtica dioica* bitkisinin yalnız kadınlar ve *Cynodon dactylon* bitkisinin ise yalnız erkekler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir.

Geleneksel halk ilacı olarak kullanıldığını belirlediğimiz bitkilerin familyaları, takson sayısına göre Tablo 1’de, bu bitkilerin yöredeki kullanılışlarına göre en çok kullanılan kısımları ise Tablo 2’de sunulmuştur.

Taraklı ilçesinde yapılmış özel bir etnobotanik çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte ilçenin bağlı olduğu Sakarya ili içindeki bazı yerleri de kapsayan etnobotanik bir çalışma (Uzun ve ark., 2004) ve yine bu ile bağlı Geyve (Koyuncu ve Tokur, 2005) ve Sapanca (Sağiroğlu ve ark., 2017) ilçelerinde yapılan araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardaki bulgular ile Taraklı yöresinde elde edilen bulgular karşılaştırılmış ve Tablo 3’de sunulmuştur. Bu tabloya göre geleneksel halk ilacı olarak kullanılan toplam 33 ortak bitki bulunmaktadır. 3 yörede 4 ortak bitki, 2 yörede 14 ortak bitki bulunmaktadır. Bu ortak bitkilerinden bazılarının yöredesine benzer, bazılarının ise benzer olmayan kullanılışları vardır ve bu durum tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1. Familyaların Takson Sayısına Göre Dağılımı

Familya Adı	Takson Sayısı
Rosaceae	10
Compositae	8
Gramineae	3
Malvaceae	3
Papaveraceae	3
Equisetaceae	2
Cupressaceae	2
Labiatae	2
Moraceae	2
Polygonaceae	2
Pinaceae	1
Cistaceae	1
Cruciferae	1
Cucurbitaceae	1
Euphorbiaceae	1
Guttiferae	1
Juglandaceae	1
Lauraceae	1
Liliaceae	1
Loranthaceae	1
Oleaceae	1
Plantaginaceae	1
Platanaceae	1
Ranunculaceae	1
Rubiaceae	1
Sapindaceae	1
Tiliaceae	1
Umbelliferae	1
Urticaceae	1
Vitaceae	1

Tablo 2. Takson Sayısına Göre Bitkilerin En Çok Kullanılan Kısımları

Kullanılan Kısım	Takson Sayısı
Meyve	15
Toprak üstü kısmı	12
Yaprak	12
Çiçek	11

Tablo 3. Taraklı ilçesinde yapılan çalışma ile Sakarya ilinde yapılan diğer etnobotanik araştırmaların geleneksel halk ilacı bitkileri bakımından karşılaştırılması (Kullanılışı benzer olmayanlar ≠, bitki o yörede yoksa - işareti ile belirtilmiştir).

Bitki Adı	Ortak Kullanılış		
	Sakarya (Uzun ve ark., 2004)	Geyve (Koyuncu ve Tokur, 2005)	Sapanca (Sağiroğlu ve ark., 2017)
<i>Aesculus hippocastanum</i>	-	≠	-
<i>Anthemis tinctoria</i> var. <i>tinctoria</i>	-	Nefes darlığı	-
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	-	-	Kan dindirici
<i>Cerasus avium</i>	Diüretik	≠	Diüretik
<i>Cerasus vulgaris</i>	≠	-	-
<i>Chelidonium majus</i>	≠	-	Yara tedavisi
<i>Cistus creticus</i>	-	-	≠
<i>Cydonia oblonga</i>	≠	-	Üst solunum yolu hastalıkları
<i>Cynodon dactylon</i>	-	≠	≠
<i>Equisetum arvense</i>	-	-	Prostat ve böbrek hastalıkları
<i>Equisetum telmateia</i>	Diüretik ve böbrek hastalıkları	-	Diüretik ve böbrek hastalıkları
<i>Ficus carica</i> subsp. <i>carica</i>	-	-	≠
<i>Hypericum perforatum</i>	-	Mide rahatsızlıkları ve yara tedavisi	Mide rahatsızlıkları ve yara tedavisi
<i>Juglans regia</i>	≠	≠	≠

Tablo 3. Taraklı’da yapılan çalışma ile Sakarya’da yapılan diğer etnobotanik araştırmaların geleneksel halk ilacı bitkileri bakımından karşılaştırılması (Kullanılışı benzer olmayanlar ≠ , bitki o yörede yoksa - işareti ile belirtilmiştir). (devam)

Bitki Adı	Ortak Kullanılış		
	Sakarya (Uzun ve ark., 2004)	Geyve (Koyuncu ve Tokur, 2005)	Sapanca (Sağıroğlu ve ark., 2017)
<i>Juniperus excelsa</i>	-	üst solunum yolu hastalıkları	-
<i>Juniperus oxycedrus</i> subsp. <i>oxycedrus</i>	-	-	Karaciğer hastalıkları
<i>Laurocerasus officinalis</i>	-	şeker hastalığı	≠
<i>Laurus nobilis</i>	st solunum yolu hastalıkları	≠	st solunum yolu hastalıkları
<i>Malva slyvestris</i>	-	st solunum yolu hastalıkları	st solunum yolu hastalıkları
<i>Melissa officinalis</i>	≠	-	-
<i>Momordica charantia</i>	Mide rahatsızlıkları	-	-
<i>Morus alba</i>	-	≠	≠
<i>Olea europaea</i>	Mide rahatsızlıkları	≠	-
<i>Papaver rhoeas</i>	-	st solunum yolu hastalıkları	üst solunum yolu hastalıkları
<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>pallasiana</i>	-	≠	-
<i>Plantago lanceolata</i>	Yara tedavisi	-	-
<i>Platanus orientalis</i>	-	≠	≠
<i>Prunus spinosa</i>	-	-	≠
<i>Rubus sanctus</i>	-	≠	-
<i>Tussilago farfara</i>	st solunum yolu hastalıkları	-	üst solunum yolu hastalıkları
<i>Urtica dioica</i>	≠	≠	≠
<i>Vitis vinifera</i>	≠	-	≠
<i>Zea mays</i>	Böbrek rahatsızlıkları	İdrar yolu iltihaplanması	-

Farmasötik Botanik Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Bitkisel Halk İlaçları Araştırma Formu I" (Ek-1) ile ilgili olarak yörede 45 kişi ile görüşme yapılmıştır. Bunlardan 28'i erkek, 17'si kadındır. Görüşülen kişilerin hepsi yetişkin ve kırk yaşın üzerindedir.

Farmasötik Botanik Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Bitkisel Halk İlaçları Araştırma Formu II" (Ek-2) kapsamında, Taraklı yöresinde bitkilerin kullanım yaygınlığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ankete katılan 35 kişiden 20'si tedavide bitkilerden yararlandığını 15'i ise yararlanmadığını belirtmiştir.

Bazı mahallelerin ilçe merkezine ve sağlık kuruluşuna uzaklığı, bulunduğu yerin dağlık oluşu ve o yörede yaşayan kişilerin yaşları, kullanım yaygınlığını etkileyen en önemli etmenler olduğu gözlenmiştir.

Taraklı yöresinde yapılan çalışma sırasında yöre halkından çeşitli kişilerle görüşülmüş, özellikle yaşça büyük olanlar ve sağlık sorunlarında bitkileri kullananlar ile görüşmeler yapılmıştır. Bazı durumlarda görüşme bitkiyi kullanan ve fayda gören kişilerin yakınları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma yöresinde geleneksel halk ilaçları ile ilgili bilgileri edindiğimiz kişiler, bilgilerin kendilerine daha önceki nesillerden aktarıldığını ve bu bilgileri yörede bitkileri tanıyan, halk ilacı olarak kullanan kişilerden öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Modern tedavi yöntemlerinin yaygınlaşması ve bölgenin göç vermesi nedeniyle yeni yetişen neslin bu bilgilere önem vermediğini, bu nedenle bu bilgilerin unutulup kaybolmakta olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Taraklı'nın Cittaslow ünvanı alması ile birlikte turistik olarak potansiyel kazanması, yörenin doğal yaşamı açısından tehdit oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile Taraklı yöresi kapsamlı bir şekilde araştırılarak yörenin geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkileri ve bu bitkilerle ilgili bilgiler bilimsel olarak saptanmış olmaktadır. Böylece Taraklı yöresi bu yönden ilk kez tanınmış olup, bu konudaki bilgilerin kaybolmadan bir sonraki kuşaklara aktarılması sağlanacaktır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulgular ileride bitkisel halk ilaçları ile ilgili çalışacak farklı disiplinler için bir kaynak oluşturacaktır.

8. EKLER

Ek 1

ANKET FORMU 1

MARMARA ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI

BİTKİSEL HALK İLAÇLARI ARAŞTIRMA FORMU I

Bitkinin adı:

Araştırma yöresi (İlçe/Köy):

Görüşülen kişi:

Tarih:

No:.....

1. Bitkinin yöresel adı:.....

2. Bitkinin kullanım alanı: İnsan sağlığı Hayvan sağlığı

3. Bitkinin kullanılan kısmı:.....

4.Bitkinin tedavideki kullanılış amacı:.....

5. Bitkinin kullanımı: Tek başına Karışım halinde

6. Kullanılış / Hazırlanış yöntemi: Doğrudan İnfüzyon Dekoksiyon

Lapa (katkı maddeleri:.....)

Yakı (.....)

Diğer:.....)

7.Kullanılış şekli: Dahilen Haricen

Diğer:.....

8. Yaş grubu : Bebek Çocuk Yetişkin kimse

9. Cinsiyet: Erkek Kadın

10. Kullanım dozu / ölçüsü: Günde :.....

11. Kullanım zamanı: a. Aç karnına Tok karnına

b. Sabah Öğle Akşam

12.Kullanım süresi: gün hafta İyileşinceye kadar

13. Etkisi: Olumlu Olumsuz Az olumlu

14.Yan etki: Yok Var

(açıklayınız:.....)

15. Bitkinin tedavi dışında kullanılış amacı:.....

16. Diğer bilgiler:

Ek 2

ANKET FORMU 2

**MARMARA ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ
FARMASÖTİK BOTANİK ANABİLİM DALI**

BİTKİSEL HALK İLAÇLARI ARAŞTIRMA FORMU II

1. Ailenizin çeşitli sağlık sorunlarının giderilmesinde bitkilerden yararlanıyor musunuz?

Evet Hayır

2. Yararlandığımız bitkileri nereden/nerelerden sağlıyorsunuz?

(Bir veya daha çok işaretleme yapabilirsiniz.)

Kendi yaşadığımız köy ve çevresinde yetişen bitkileri kullanıyoruz.

Kendi yaşadığımız ilçede yetişen bitkileri kullanıyoruz.

İlçemiz dışından getirilen ve piyasada satılan bitkileri kullanıyoruz.

3. Yararlandığımız bitkiler hakkında bilgi vererek yörenizde yaptığımız bilimsel araştırmamıza yardımcı olmak ister misiniz?

Evet Hayır

4. Eğer yardımcı olmak istiyorsanız;

Adınız, soyadınız:

9. KAYNAKLAR

Alpaslan D. F. Babaeski (Kırklareli) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Arslan Ö. Dereli (Giresun) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Ertan Tuzlacı).

Baytop A. Botanik Kılavuzu. İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul, 1998.

Davis P.H.(Ed.).Flora of Turkey and the East Aegean Islands vol.1-9. Edinburgh University Press, Edinburgh, 1965-1985.

Doğan A. Ovacık (Tunceli) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Ertan Tuzlacı).

Emre G. Ezine (Çanakkale) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Ertan Tuzlacı).

Erik S, Tarıkahya B. Türkiye Florası Üzerine. Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, Alp Matbaası, Ankara; 2004, 17, s:139-163.

Erol M.K. Eğridir (Isparta) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, , 1995, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Eryaşar P. Gönen (Balıkesir) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, , 1998, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Faydaoğlu E, Sürücüoğlu MS. Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2011, 11(1) s:52-67.

- Fiori A. *Iconographia Florae Italicae*, Firenze, 1993. (Reprint, Bologna 1981).
- Güner A. *Resimli Türkiye Florası Cilt 1. İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul; 2014.
- Güner A. *Resimli Türkiye Florası Cilt 2. ANG Vakfı Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları*, İstanbul; 2018.
- Guner A, Ozhatay N, Ekim T, Baser K.H.C. *The Flora of Turkey and the East Aegean Islands Vol.11*. Edinburgh University Press, Edinburgh; 2000.
- Han M.İ. *Kadıışehri (Yozgat) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri*. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012, İstanbul (Danışman: Yar. Doç. Dr. Gizem Bulut).
- Kaya A. *Tıbbi Bitkiler ve Etnobotanik Çalışmalar, Bitkilerle tedavi sempozyumu*, 2010.
- Kendir G, Güvenç A. *Etnobotanik ve Türkiye’de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış*. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi, Cilt 30, Sayı 1, Ocak 2010, s:49-80.
- Koyuncu O. *Geyve (Sakarya) ve Çevresinin Floristik ve Etnobotanik Açından İncelenmesi*. ESOGÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2005.
- Sadıkoglu E. *Koçarlı (Aydın) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri*. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).
- Sağiroğlu M, Köseoğlu Toksoy S, Turna M. *İkramiye Vadisi (Sapanca/Sakarya/Türkiye) Florasında Bulunan Tıbbi Bitkiler*. Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2017;21(3) s:527-539.
- Stearn WT. *Botanical Latin*, Davis & Charles (Holdings) Limited Newton Abbot Devon, 1973.
- Şenkardeş İ. *Ürgüp (Nevşehir) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri*. M. Ü. Sağlık Bilimleri Ensitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Ertan Tuzlacı).

Temürlenk Ş. Taraklı İlçesi'nin Beşeri Coğrafyası. SAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, Sakarya (Danışman: Doç. Dr. Meryem Hayır).

Tolon Fenercioğlu E. Şile (İstanbul) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

Toprak M. Cittaslow İlanıyla Birlikte Sükûnetini Kaybeden Şehir: Taraklı. MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Şükrü Aslan).

Tutin TG, et al. Flora Europaea, Vol. 2, Cambridge University Press, 2001.

Tuzlacı E. Türkiye Bitkileri Geleneksel İlaç Rehberi. İstanbul Tıp Kitabevleri, İstanbul; 2016, s:6-8.

Uzun E, Sarıyar G, Adsersen A, Karakoç B, Ötük G, Oktayoğlu E, Pırıldar S. Traditional medicine Sakarya province (Turkey) and antimicrobial activities of selected species. Journal of Ethnopharmacology. 2004;95:287-296.

Yazıcıoğlu A. Trabzon Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. E. Tuzlacı).

10. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Gözde	Soyadı	Kıyıcı
Doğum Yeri	Kadıköy	Doğum Tarihi	05/07/1993
Uyruğu	T.C.	Tel	
E-mail	kiyicigozde@gmail.com		

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı	2021
Lisans	M.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü	2015

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1. Lab. Öğretmeni Asistanlığı	Marmara Üniversitesi	2018
2. Laboratuvar Teknisyeniği	Acıbadem Hastanesi	2016

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	İyi	İyi	İyi

Yabancı Dil Sınav Notu #								
YDS	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı			
(Diğer) Puanı			

Program	Kullanma becerisi
Microsoft Office	İyi

Tez Çalışmasından Üretilmiş Yayın:

Bulut, G. & Kıyıcı, G. (2019). An Ethnobotanical Study of Medicinal Plants in Taraklı (Sakarya-Turkey). 19th International Congress of International Society for Ethnopharmacology (ISE) 2019 Abstract Booklet. s.103.